

Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wisznice

Wisznice, listopad 2022 r.

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
Wprowadzenie	4
Ogólna charakterystyka Gminy Wisznice	6
Procedura delimitacji obszaru zdegradowanego	9
Wyznaczenie jednostek analitycznych	10
Analiza wskaźnikowa	12
Diagnoza delimitacyjna	16
Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych	16
Bezrobocie	16
Ubóstwo	23
Przestępczość	29
Osoby ze szczególnymi potrzebami	34
Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	39
Podsumowanie diagnozy koncentracji negatywnych zjawisk społecznych	44
Analiza występowania negatywnych zjawisk w pozostałych sferach	46
Sfera gospodarcza	47
Sfera środowiskowa	52
Sfera funkcjonalno-przestrzenna	60
Sfera techniczna	66
Delimitacja obszaru zdegradowanego	73
Delimitacja obszaru rewitalizacji	75
Spis tabel	78
Spis rysunków	79

WPROWADZENIE

Niniejszy raport diagnostyczny ma na celu wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Wisznice.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Jedną z kluczowych zasad w rewitalizacji jest konieczność koncentracji terytorialnej podejmowanych działań – rewitalizacja jest działaniem, które musi być skoncentrowane terytorialnie i powinno być prowadzone na obszarach najbardziej tego potrzebujących, pogrążonych w najgłębszym kryzysie w stosunku do pozostałych części jednostki.

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w tym przede wszystkim: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- środowiskowej – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalnej – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- technicznej – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Występowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej jest zatem warunkiem obligatoryjnym, by dany obszar mógł zostać uznany za obszar zdegradowany.

Zasięg obszaru zdegradowanego powinien być określany w procesie porównywania wewnątrzgminnego zróżnicowania, na podstawie analizy cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji. Tak przeprowadzone badania powinny ujawnić obszary znajdujące się w najgorszej sytuacji w skali gminy, w obrębie których zidentyfikowano występowanie wieloaspektowego kryzysu. Kryzys w danej jednostce analitycznej powinien być identyfikowany, jeżeli wskaźnik syntetyczny zbudowany na podstawie zaprezentowanych wskaźników cząstkowych będzie gorszy niż średnia dla całej gminy.

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju

lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Zgodnie z wymogiem ustawowym obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców.

Rozpoznanie problemów degradacji i deprywacji wymaga zatem przeprowadzenia badań przestrzennego rozkładu zjawisk, których kumulacja może świadczyć o zaistnieniu sytuacji kryzysowej. Diagnoza taka obejmuje obowiązkowo cały obszar gminy i stanowi podstawę wyznaczenia granic (delimitacji) obszaru zdegradowanego, a następnie określenia obszaru rewitalizacji. Podstawą takiej diagnozy powinny być dane i analizy pokazujące realne zróżnicowanie zjawisk, procesów i problemów prowadzone w obrębie zestandaryzowanych, możliwe homogennych pod względem funkcjonalnym, fizjonomicznym oraz społecznym, jednostek analitycznych.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY WISZNICE

Gmina Wisznice to gmina wiejska położona w północno – wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie bialskim. Gmina Wisznice graniczy z gminami powiatu bialskiego: Łomazy, Rossosz, Sosnówka, z gminami powiatu parczewskiego: Jabłoń, Milanów, Podedwórze oraz z gminą Komarówka Podlaska z powiatu radzyńskiego.

Powierzchnia gminy wynosi 173 km², co stanowi 6,3% powierzchni powiatu. Ośrodek gminny Wisznice oddalony jest od najbliższych miast: Białej Podlaskiej – o 35 km, Radzyna Podlaskiego – o 31 km, Parczewa – o 31 km, Włodawy – o 38 km. Od przejścia granicznego w Sławatyczach Wisznice oddalone są około 28 km, a od miasta wojewódzkiego Lublina ok. 92 km.

Sieć osadniczą gminy tworzy 16 miejscowości. Sieć złożona jest z jednostek o zróżnicowanych wielkościach ilościowych (ludność, powierzchnia) i jakościowych (zwartość zabudowy, istniejąca infrastruktura). Dominantą w gminie jest miejscowość Wisznice - znaczenie Wisznice wynika z centralnego położenia oraz znacznej koncentracji usług tu zlokalizowanych, będącej następstwem pełnienia przez tę miejscowość funkcji ośrodka gminnego.

Uwzględniając regionalizację fizycznogeograficzną Polski, Gmina Wisznice znajduje się na terenie trzech mezoregionów: Zakłęstości Łomaskiej, Równiny Kodeńskiej i Zakłęstości Sosnowickiej, które są częścią makroregionu Polesie Zachodnie. Zakłęstość Łomaska, nazywana krainą łąk i lasów, obejmuje piaszczystą, podmokłą i zatorfioną równinę, sięgającą wysokość od 140 do 160 m n.p.m., której podłoże stanowią piaski i torfy. Cechą charakterystyczną jest występowanie rozległych, połogich zagłębień bezodpływowych, będących zakumulowanymi równinami pojeziernymi, do których nawiązują doliny rzek przecinających analizowany obszar. Położona między Sławatyczami a doliną Krzny Równina Kodeńska jest równiną sandrową, utworzoną z piasków i żwirów zlodowacenia środkowopolskiego, z dość licznymi wyspami płaskich wzniesień morenowych, rozciągającą się na wysokości 157-170 m n.p.m. Obniżenia związane są z dolinami niewielkich rzek i zagłębieniami wytopiskowymi. Zakłęstość Sosnowicka jest piaszczystym i podmokłym obniżeniem łączącym doliny Bugu i Tyśmienicy. Region pokrywają przeważnie łąki i lasy łęgowe, poprzecinane siecią kanałów melioracyjnych. Wysokości bezwzględne kształtują się w tym rejonie w granicach 148-157 m n.p.m.

Na sieć wodną gminy składają się ciek i sztuczne zbiorniki wodne. Główną arterią wodną gminy jest rzeka Zielawa – która bierze swój początek na podmokłym terenie w okolicy wsi Mosty. Zielawa jest prawobrzeżnym, uregulowanym dopływem Krzny. Pozostałe rzeki przepływające przez teren gminy to Mulawa i Garbarka. Pierwotne stosunki hydrograficzne na tym terenie zostały znacznie przekształcone przez działalność człowieka. W niewielkiej odległości od zachodniej granicy gminy przepływa Kanał Wieprz-Krzna. Znaczna część gminy objęta jest systemem melioracyjnym kanału, który tworzą bogata sieć rowów melioracyjnych oraz sztuczne zbiorniki wodne. Największym zbiornikiem retencyjnym zlokalizowanym na terenie gminy jest zbiornik Opole-Podedwórze o powierzchni 282 ha.

Gmina charakteryzuje się dość niską lesistością – według stanu na koniec 2021 r. lasy zajmowały ok. 19,0% jej powierzchni. Największy zwarty obszar leśny gminy znajduje się w północnej części gminy. Kompleks ten przedstawia duże walory ekologiczne i przyrodnicze. Drugi znaczny kompleks leśny położony jest w okolicach Polubicz. Jest to obszar o obniżonych walorach ekologicznych z powodu izolacji od innych obszarów przyrodniczych, otoczony zabudową zarówno zawartą jak i rozproszoną oraz dużymi powierzchniami obszarów rolnych.

Na terenie Gminy Wisznice znajdują się obszary o dużych wartościach przyrodniczych. W celu zachowania lub odtworzenia siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt, w ramach europejskiego programu Natura 2000, na terenie gminy utworzono specjalny obszar ochrony siedlisk „Horodyszcze” oraz obszar specjalnej ochrony ptaków „Zbiornik Podedwórze”. Ponadto na analizowanym terenie znajduje się 14 pomników przyrody, reprezentowanych przez okazałe drzewa lub ich grupy.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy dominują tereny rolnicze – według ewidencji geodezyjnej (dane GUS na dzień 1 stycznia 2014 r.) największą część analizowanego obszaru stanowią użytki rolne, które zajmują 12 918 ha, czy blisko trzy czwarte (74,6%) jego powierzchni. Struktura użytkowania użytków rolnych wykazuje proporcje charakterystyczne dla obszarów o charakterze rolniczym – wyraźnie przeważają grunty orne – 7 692 ha i łąki trwałe – 3 193 ha. Relatywnie duży udział w powierzchni użytków rolnych mają również pastwiska – 878 ha oraz sady – 515 ha.

Gmina Wisznice jest gminą typowo rolniczą, w której rolnictwo i działalność z nim powiązana posiadają dominujące znaczenie dla funkcjonowania sfery gospodarczej i społecznej oraz dla warunków życia mieszkańców. Jednak potencjał przyrodniczy obszaru, wyrażony wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jest relatywnie słabszy w porównaniu z innymi regionami województwa lubelskiego. Na dość niską wartość wskaźnika oprócz klimatu, warunków wodnych, rzeźby terenu, wpływ mają gleby, które na analizowanym obszarze są silnie zróżnicowane i powiązane z budową geologiczną. Na terenie Gminy Wisznice występują gleby trzech rodzajów kompleksów. W przeważającej części gminy występują gleby płowe z kompleksami brunatnymi, wytworzone głównie z piasków naglinowych i glin zwałowych. Gleby te są słabo kwaśne i bogate w składniki pokarmowe dla roślin. W północnej części gminy występują bielice i gleby bielcowe, wytworzone z piasków luźnych i słabo gliniastych, charakteryzują się bardzo kwaśnym odczynem oraz małą zawartością próchnicy, co czyni je najgorszymi pod względem przydatności rolniczej. Gleby hydrogeniczne – w postaci czarnoziemów, gleb glejsowych, murszowych, mułowych oraz gleb wytworzonych z torfów niskich położone są w dolinach głównych cieków wodnych.

Powyższe uwarunkowania glebowe bezpośrednio przekładają się na strukturę zasiewów oraz rozwój gospodarki hodowlanej. Funkcjonujące na tym obszarze gospodarstwa rolne ukierunkowane są głównie na hodowlę trzody chlewnej, bydła mlecznego i rzeźnego oraz drobiu, a także na produkcję zbóż i ziemniaków. Gmina wyróżnia się również pod względem upraw warzyw gruntowych i owoców, a także słynie z uprawy różnych gatunków ziół. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. Czynnikiem ten jest atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego i wyrobu tradycyjnych produktów lokalnych oraz przetwórstwa.

Szkielet układu komunikacyjnego Gminy Wisznice tworzy droga krajowa nr 63 relacji Radzyń Podlaski – Sławatycze, a także drogi wojewódzkie: nr 812 relacji Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec - Krasnystaw oraz nr 815 relacji Wisznice - Parczew - Siemień - Lubartów. Droga wojewódzka nr 812 stanowi bezpośrednie połączenie z drogą krajową nr 2 (Warszawa - Siedlce - Terespol - granica państwa Białoruś), będącą polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E30 oraz drogą krajową nr 63. Istniejące drogi zaliczone do kategorii dróg powiatowych zapewniają powiązanie gminy z sąsiednimi gminami, a także lokalne powiązanie wewnątrz gminy obszarów wzajemnie oddalonych. Bezpośrednią obsługę komunikacyjną wsi i kolonii zapewniają drogi gminne. Drogi gminne spełniają rolę dojazdów do skupisk zabudowy zagrodowej, wiążąc je z siecią dróg powiatowych. Pomimo

podejmowanych działań jakość dróg gminnych i powiatowych jest wciąż niedostateczna. Problem stanowi zły stan techniczny dróg, niewystarczające nakłady inwestycyjne na system drogowy oraz wzrastająca liczba pojazdów, a tym samym wzmożony ruch samochodowy na drogach. Do problemów transportowych gminy zaliczyć należy również niedostatecznie rozwinięty układ dróg rowerowych oraz brak infrastruktury dla pieszych (chodniki).

PROCEDURA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Rozpoznanie problemów degradacji i deprywacji wymaga przeprowadzenia badań przestrzennego rozkładu zjawisk, których kumulacja może świadczyć o zaistnieniu sytuacji kryzysowej. Diagnoza taka obejmuje obowiązkowo cały obszar gminy i stanowi podstawę wyznaczenia granic (delimitacji) obszaru zdegradowanego, a następnie określenia obszaru rewitalizacji. Podstawą takiej diagnozy powinny być dane i analizy pokazujące realne zróżnicowanie zjawisk, procesów i problemów prowadzone w obrębie zestandaryzowanych, możliwe homogennych pod względem funkcjonalnym, fizjonomicznym oraz społecznym, jednostek analitycznych. Do takiej analizy konieczny był zatem podział przestrzeni gminy na jednostki podstawowe, które stanowiły pewne najmniejsze, niepodzielne już w procesie analizy obszary, dla których przeprowadzano agregację danych.

Uwzględniając zapisy ustawy o rewitalizacji w pierwszej kolejności przeprowadzono identyfikację terenów cechujących się występowaniem negatywnych zjawisk społecznych - są one bowiem podstawą i warunkiem koniecznym do wyznaczenia obszaru gminy znajdującego się w stanie kryzysowym. Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany, klasyfikowany jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. Następnie, po przeprowadzonej analizie i diagnozie koncentracji negatywnych zjawisk i potencjałów na terenie zdegradowanym wskazano tereny szczególnie dotkniętych negatywnymi zjawiskami, a zarazem istotne dla rozwoju lokalnego gminy.

Przyjęta w niniejszym raporcie procedura delimitacji składa się z kilku następujących po sobie etapów, tj.:

- podział gminy na jednostki analityczne, które należy rozumieć jako najmniejsze, niepodzielne na kolejnych etapach procedury, obszary gminy, dla których możliwe jest pozyskanie danych niezbędnych do przeprowadzenia analiz w określonych ustawowo sferach zagadnień,
- określenie listy weryfikowalnych i obiektywnych wskaźników dostosowanych do lokalnych uwarunkowań i obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach,
- zgromadzenie i przygotowanie danych do analiz wskaźnikowych,
- przeprowadzenie analiz wskaźnikowych obszaru gminy w układzie jednostek analitycznych i poszczególnych sfer zagadnień,
- określenie obszarów z kumulacją zjawisk kryzysowych, w których zidentyfikowano nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych,
- delimitacja obszaru zdegradowanego, w którym zidentyfikowano, obok nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych, występowanie negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej,
- delimitacja obszaru rewitalizacji cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkałego przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

WYZNACZENIE JEDNOSTEK ANALITYCZNYCH

W celu wytypowania obszarów kryzysowych niezbędna jest analiza zróżnicowania wewnętrznego różnorodnych zjawisk zachodzących na terenie gminy. Do takiej analizy konieczny był podział przestrzeni gminy na jednostki analityczne, możliwie jednorodne pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogeniczne pod względem morfologicznym i społecznym, dla których przeprowadzana będzie agregacja danych.

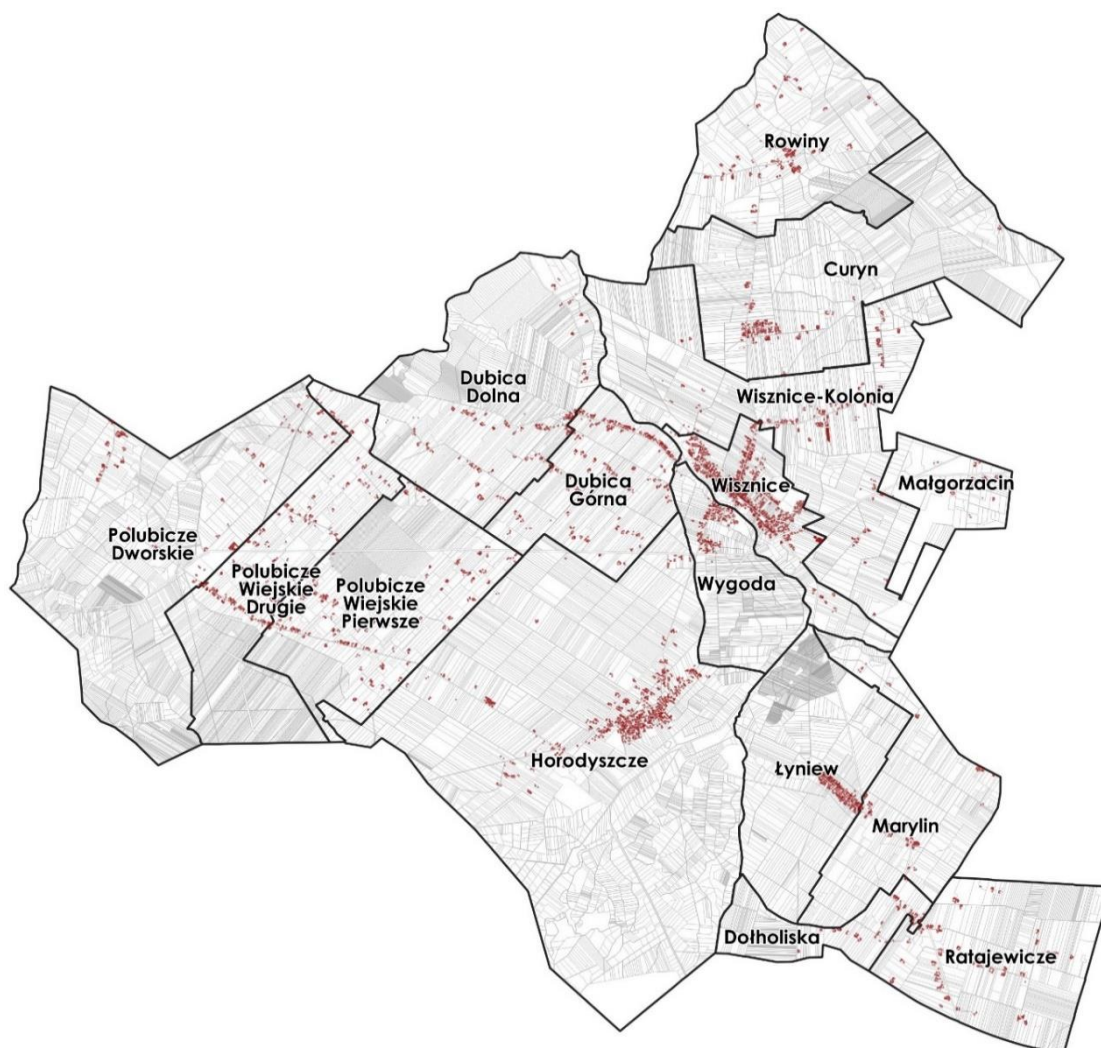
Podział gminy na jednostki analityczne opierał się na założeniu zachowania ciągłości procesów rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023* (dalej: LPR). Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto (utrzymano) podział gminy na 16 jednostek analitycznych, zgodnie z granicami poszczególnych sołectw oraz strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy. Podziału terenu gminy na jednostki analityczne (sołectwa) dokonano w oparciu o punkty adresowe.

Tabela 1. Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Gminy Wisznice

Sołectwo	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Curyn	1 436,97	8,3%	175	3,6%
Dołholiska	295,80	1,7%	43	0,9%
Dubica Dolna	1 256,38	7,2%	204	4,2%
Dubica Górna	628,67	3,6%	377	7,8%
Horodyszcze	3 555,00	20,5%	775	16,0%
Łyniew	914,10	5,3%	169	3,5%
Małgorzacin	323,66	1,9%	47	1,0%
Marylin	760,18	4,4%	73	1,5%
Polubicze Dworskie	1 878,26	10,8%	137	2,8%
Polubicze Wiejskie Drugie	934,64	5,4%	279	5,8%
Polubicze Wiejskie Pierwsze	1 048,26	6,1%	282	5,8%
Ratajewicze	858,95	5,0%	149	3,1%
Rowiny	1 005,88	5,8%	136	2,8%
Wisznice	436,35	2,5%	1364	28,1%
Wisznice-Kolonia	15 17,78	8,8%	243	5,0%
Wygoda	469,08	2,7%	393	8,1%
RAZEM:	17 319,96	100,0%	4846	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Rysunek 1. Podział Gminy Wisznice na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne.

ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Zgodnie z definicją ustawową obszar zdegradowany to obszar gminy, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności:

- bezrobocia,
- ubóstwa,
- przestępczości,
- wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego,
- niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym

oraz występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Definicja ta przekłada się w wymiarze praktycznym na strukturę diagnozy delimitacyjnej, która prowadzić ma do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

- diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych;
- diagnoza występowania negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

W przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej wyznaczonych jednostek analitycznych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji, pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych na terenie gminy. W celu opracowania diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wykorzystano obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Do oceny rozkładu empirycznego badanego zjawiska wykorzystano szereg różnych charakterystyk liczbowych, które mają charakter liczb bezwzględnych albo względnych. Mierniki o wartościach bezwzględnych stosowano w celu ilościowego wyrażenia wskaźników statystycznych, które bezpośrednio charakteryzują wielkość zjawisk społeczno-gospodarczych. Natomiast mierniki o wartościach względnych stosowano w celu charakterystyki stopnia rozpowszechnienia lub rozwoju danego zjawiska. Wskaźniki budowano na podstawie danych ilościowych pozyskanych z Urzędu Gminy Wisznice, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach, Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej, Komisariatu Policji w Wisznicach oraz ogólnodostępnych baz danych (dane Państwowej Komisji Wyborczej).

Zestawienie wskaźników dla poszczególnych sfer przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej

Sfera	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Rodzaj wskaźnika
SPOŁECZNA	Bezrobocie	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców	destymulanta

		Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców	destymulanta
	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	destymulanta
	Przestępczość	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	destymulanta
	Osoby ze szczególnymi potrzebami	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	destymulanta
	Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym	Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	stymulanta
		Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. (wybory rady gminy) - wskaźnik uzupełniający	analiza przestrzenna
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	stymulanta
	Kondycja lokalnych przedsiębiorstw	Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021	stymulanta
ŚRODOWISKOWA	Jakość środowiska naturalnego	Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie	destymulanta
		Występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego	analiza przestrzenna
	Obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	destymulanta
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Dostęp do podstawowych usług	Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej	analiza przestrzenna
		Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	analiza przestrzenna
	Niedostosowanie infrastruktury i jej zły stan techniczny	Obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	analiza przestrzenna
		Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	destymulanta
TECHNICZNA	Stan techniczny obiektów budowlanych	Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie	destymulanta

	Brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z infrastruktury	Dostęp do sieci kanalizacyjnej	analiza przestrzenna
		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie	destymulanta
		Udział obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie	destymulanta

Źródło: Opracowanie własne.

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych jednostkach analitycznych opracowano – przy użyciu metody Perkala – porównywalny wskaźnik syntetyczny. Pierwszy etap budowy wskaźnika syntetycznego stanowiła normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Czynność ta polegała na odjęciu od zmiennych ich średnich arytmetycznych, a następnie podzieleniu otrzymanej różnicy przez odchylenie standardowe, według poniższego wzoru:

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:

- t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,
- x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,
- $\bar{x}_j$ – średnia arytmetyczna wskaźnika j ,
- s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j .

W następnym etapie określono, czy dany wskaźnik jest tzw. stymulantą, czy destymulantą, tzn. czy wysokie wartości wskaźnika powodują rozwój danej jednostki analitycznej, czy też prowadzą do kryzysu. W przypadku, gdy dany wskaźnik był stymulantą, otrzymane w procesie normalizacji wartości przekształcono zgodnie ze wzorem:

$$z_{ij} = x_{ij} \cdot (-1)$$

gdzie:

- z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu,
- x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i .

W przypadku, gdy dany wskaźnik był destymulantą, otrzymane w procesie normalizacji wartości pozostawiono bez zmian.

Ostatnim etapem – w analizie negatywnych zjawisk w sferze społecznej – było wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego, który stanowi sumę ważoną wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk. Wartość współczynnika wagi analizowanych zjawisk określano uwzględniając liczebność wskaźników cząstkowych w ramach dziedziny sfery społecznej, tak aby wartość wag sumowała się do jedności. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o dużym kryzysie, natomiast niskie ukazują pozytywny obraz zjawisk społecznych. Wartość wskaźnika syntetycznego uzyskano postępując się wzorem:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n t_{ij} x z_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk,

n – liczba wskaźników (cech),

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,

z_{ij} - współczynnik wagi wskaźnika j dla jednostki analitycznej i .

Rozkład przestrzenny analizowanych zjawisk przedstawiono na rycinach przy wykorzystaniu metody równych przedziałów klasowych.

Przy analizie negatywnych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej zrezygnowano z obliczania wskaźnika syntetycznego. Zgodnie z przyjętą metodyką jeśli w danej jednostce analitycznej zidentyfikowano przynajmniej jeden wskaźnik cząstkowy wyższy niż 0 dotyczący danej sfery to uznano, że w tej jednostce występują negatywne zjawiska w tej sferze. Ponadto z uwagi na fakt, że niektóre negatywne zjawiska są bardzo trudne lub nawet niemożliwe do parametryzacji, obok wskaźników ilościowych, kryzys w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej identyfikowano także jakościowo, jako opis pewnych problemów i zjawisk kryzysowych.

DIAGNOZA DELIMITACYJNA

DIAGNOZA KONCENTRACJI NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH

BEZROBOCIE

Jednym z ważniejszych czynników kształtujących potencjał społeczno-gospodarczy oraz atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą obszaru, a także determinujących jakość życia jego mieszkańców jest sytuacja na lokalnym rynku pracy. Zjawisko bezrobocia, szczególnie bezrobocia długotrwałego, stanowi kluczową barierę i zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności.

Zjawisko bezrobocia analizowano na podstawie czterech wskaźników:

- liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców,
- liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców,
- liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców,
- liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców.

Bezpośrednim wskaźnikiem pozwalającym na ocenę lokalnego rynku pracy jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej licznie mieszkańców. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 170 bezrobotnych. Wskaźnik bezrobocia – mierzony stosunkiem liczby osób bezrobotnych do liczby mieszkańców – wyniósł 3,5%.

Tabela 3. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców

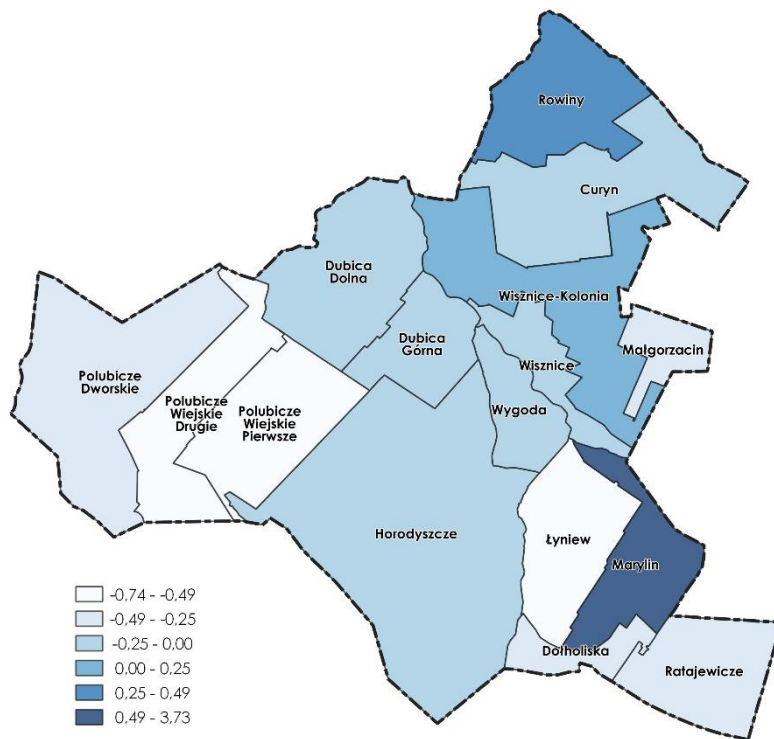
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	6	3,43	-0,12
Dolholska	43	1	2,33	-0,37
Dubica Dolna	204	6	2,94	-0,23
Dubica Górna	377	14	3,71	-0,06
Horodyszcze	775	31	4,00	0,00
Łyniew	169	3	1,78	-0,50
Małgorzacin	47	1	2,13	-0,42
Marylin	73	15	20,55	3,73
Polubicze Dworskie	137	3	2,19	-0,40
Polubicze Wiejskie II	279	2	0,72	-0,74
Polubicze Wiejskie I	282	2	0,71	-0,74
Ratajewicze	149	4	2,68	-0,29
Rowiny	136	7	5,15	0,26
Wisznice	1 364	51	3,74	-0,05
Wisznice-Kolonia	243	10	4,12	0,03
Wygoda	393	14	3,56	-0,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej

Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: Wisznice – 51 osób (30,0% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Horodyszcze – 31 osób (18,2%), Marylin

– 15 osób (8,8%) oraz Dubica Górna – 14 osób (8,2%). Biorąc pod uwagę relację liczby osób bezrobotnych do liczby mieszkańców jednostek najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Marylin (3,73). Relatywnie wysoki poziom bezrobocia widoczny jest również na terenie sołectw: Rowiny (0,26) oraz Wisznice-Kolonia (0,03).

Rysunek 2. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Szczególnie negatywnym zjawiskiem jest bezrobocie długotrwałe. Przyczynami przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwale bezrobotnych jest niskie wykształcenie oraz brak kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego. Bezrobocie długotrwałe jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia), jak i na kondycję psychiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy. Ponadto, wśród osób długotrwale bezrobotnych następuje dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych, a ich aktywizacja zawodowa i przywrócenie do grona pracujących staje się bardzo trudne. Długotrwały brak stałego wynagrodzenia prowadzi często do uzależnienia finansowego od transferów z pomocy społecznej i oddalenia od rynku pracy.

Tabela 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców

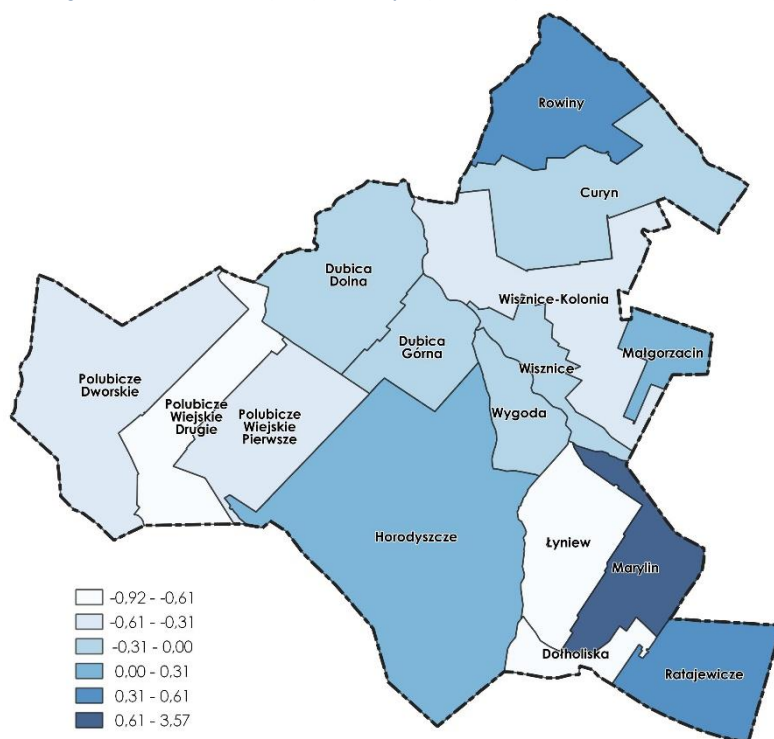
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	3	1,71	-0,12
Dołholiska	43	0	0,00	-0,92
Dubica Dolna	204	3	1,47	-0,23
Dubica Górna	377	7	1,86	-0,05
Horodyszcze	775	19	2,45	0,23
Łyniew	169	1	0,59	-0,64

Małgorzacin	47	1	2,13	0,08
Marylin	73	7	9,59	3,57
Polubicze Dworskie	137	1	0,73	-0,58
Polubicze Wiejskie II	279	1	0,36	-0,75
Polubicze Wiejskie I	282	2	0,71	-0,59
Ratajewicze	149	4	2,68	0,34
Rowiny	136	4	2,94	0,46
Wisznice	1 364	22	1,61	-0,16
Wisznice-Kolonia	243	2	0,82	-0,53
Wygoda	393	7	1,78	-0,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2021 r. na terenie Gminy Wisznice zarejestrowane były 84 osoby długotrwale bezrobotne pozostające bez pracy 24 miesiące lub dłużej. Stosunek długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców na obszarze gminy wyniósł 1,7%.

Rysunek 3. Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Wartość referencyjną (średnią arytmetyczną analizowanych zmiennych) przekracza 5 z 16 jednostek analitycznych. Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych, a tym samym najwyższy wskaźnik cząstkowy, wyróżnia sołectwo Marylin (3,57), które charakteryzuje się również najwyższym ogólnym poziomem bezrobocia. Kolejnymi jednostkami charakteryzującymi się wysokim poziomem bezrobocia długotrwalego są sołectwa: Rowiny (0,46), Ratajewicze (0,34), Horodyszcze (0,23) oraz Małgorzacin (0,08).

Gmina zmaga się z również licznymi problemami związanymi ze strukturą bezrobocia – wysokim bezrobociem osób młodych oraz osób po 55 roku życia.

Wśród podstawowych przyczyn mniej korzystnej sytuacji młodych osób na rynku pracy należy wskazać przede wszystkim brak doświadczenia, specjalistycznej wiedzy oraz umiejętności

ogólnych, co powoduje, że osoby te są mniej atrakcyjnymi pracownikami z perspektywy pracodawców. Przyczyną bezrobocia młodych osób jest także niedostosowanie kierunków i form kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2021 r. na terenie Gminy Wisznice zarejestrowanych było 79 osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia.

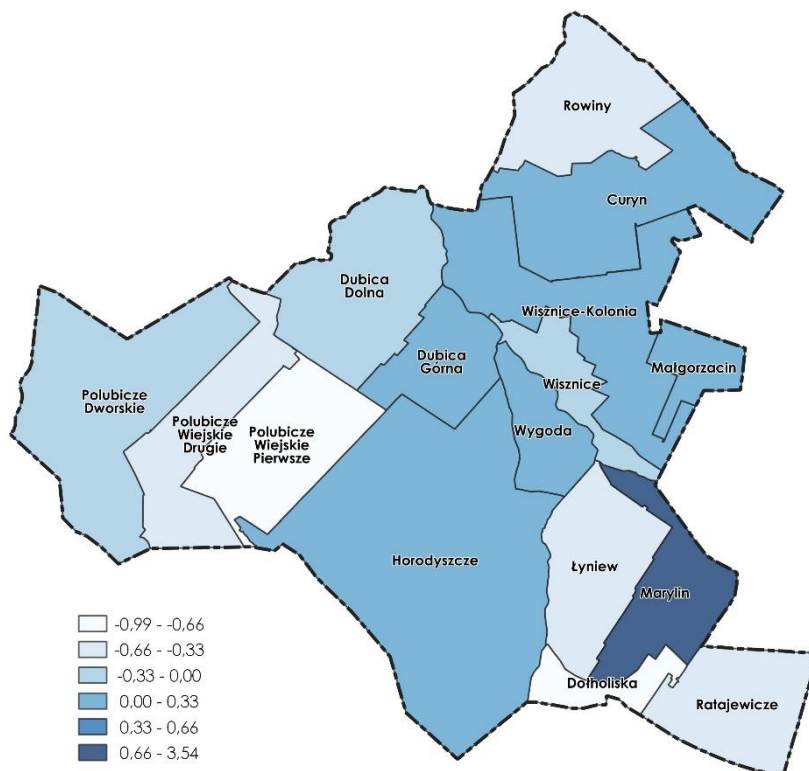
Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	4	2,29	0,27
Dołholiska	43	0	0,00	-0,99
Dubica Dolna	204	3	1,47	-0,17
Dubica Górna	377	7	1,86	0,04
Horodyszcze	775	16	2,06	0,15
Łyniew	169	2	1,18	-0,33
Małgorzacin	47	1	2,13	0,19
Marylin	73	6	8,22	3,54
Polubicze Dworskie	137	2	1,46	-0,18
Polubicze Wiejskie II	279	2	0,72	-0,59
Polubicze Wiejskie I	282	0	0,00	-0,99
Ratajewicze	149	1	0,67	-0,62
Rowiny	136	1	0,74	-0,58
Wisznice	1 364	20	1,47	-0,18
Wisznice-Kolonia	243	5	2,06	0,15
Wygoda	393	9	2,29	0,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Marylin (3,54). Relatywnie wysoki udział osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia w populacji mieszkańców widoczny jest również na terenie jednostek: Wygoda (0,28), Curyn (0,27), Małgorzacin (0,19), Wisznice-Kolonia (0,15), Horodyszcze (0,15) i Dubica Górna (0,04).

Rysunek 4. Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Niska aktywność zawodowa osób po 55 roku życia powiązana jest przede wszystkim z cechami, jakie charakteryzują osoby starsze: niskie wykształcenie, nieznanomość języków obcych, brak umiejętności obsługi komputera, stan zdrowia. Czynniki wypychające osoby starsze z rynku pracy są również obowiązujące rozwiązania prawne, które zachęcają osoby starsze do wcześniejszego kończenia aktywności zawodowej oraz dyskryminacja i stereotypowe postrzeganie osób starszych jako mniej atrakcyjnych pracowników, jeśli chodzi o elastyczność i możliwości adaptacyjne na rynku pracy.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 28 osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia.

Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców

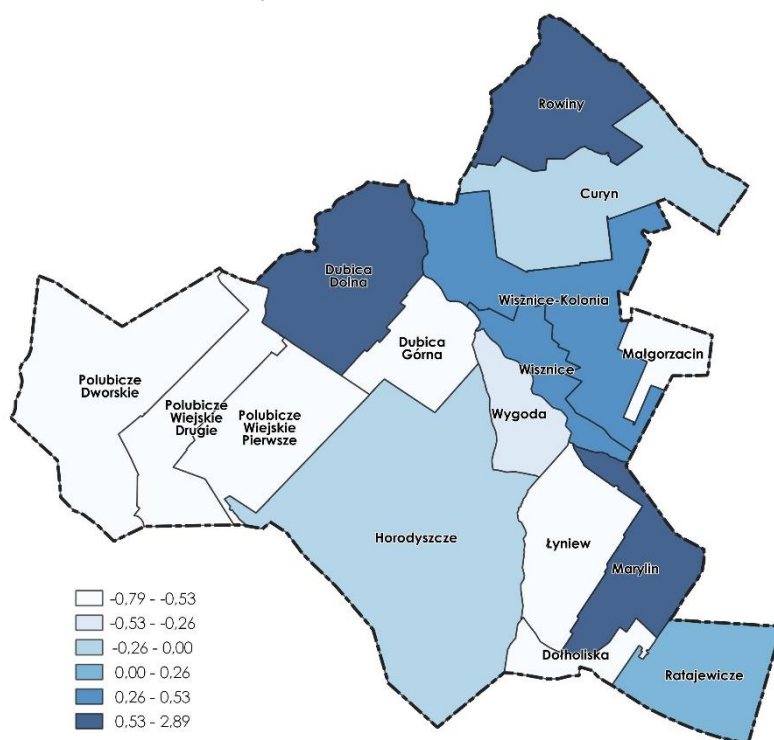
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częstkowy
Curyń	175	1	0,57	-0,02
Dołholiska	43	0	0,00	-0,79
Dubica Dolna	204	3	1,47	1,19
Dubica Górna	377	0	0,00	-0,79
Horodyszcze	775	4	0,52	-0,10
Łyniew	169	0	0,00	-0,79
Małgorzacin	47	0	0,00	-0,79
Marylin	73	2	2,74	2,89
Polubicze Dworskie	137	0	0,00	-0,79
Polubicze Wiejskie II	279	0	0,00	-0,79
Polubicze Wiejskie I	282	0	0,00	-0,79

Ratajewicze	149	1	0,67	0,11
Rowiny	136	2	1,47	1,19
Wisznice	1 364	12	0,88	0,39
Wisznice-Kolonia	243	2	0,82	0,32
Wygoda	393	1	0,25	-0,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej

Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Marylin (2,89), Dubica Dolna (1,19) oraz Rowiny (1,19). Relatywnie wysoki poziom bezrobocia osób starszych widoczny jest również na terenie jednostek: Wisznice (0,39), Wisznice-Kolonia (0,32) oraz Ratajewicze (0,11).

Rysunek 5. Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów bezrobocia i odnoszą się zarówno do jego poziomu jak i struktury, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych przyznano im równe wagi.

Tabela 7. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik

Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe				Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia	
Curyn	-0,12	-0,12	0,27	-0,02	0,00
Dołholiska	-0,37	-0,92	-0,99	-0,79	-0,77
Dubica Dolna	-0,23	-0,23	-0,17	1,19	0,14
Dubica Górna	-0,06	-0,05	0,04	-0,79	-0,22
Horodyszcze	0,00	0,23	0,15	-0,10	0,07

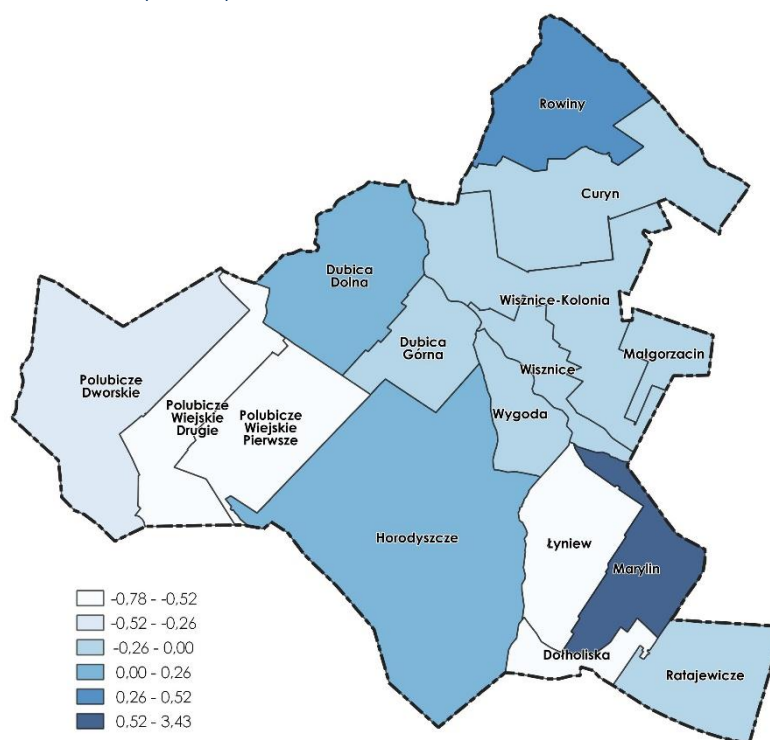
Łyniew	-0,50	-0,64	-0,33	-0,79	-0,57
Małgorzacin	-0,42	0,08	0,19	-0,79	-0,24
Marylin	3,73	3,57	3,54	2,89	3,43
Polubicze Dworskie	-0,40	-0,58	-0,18	-0,79	-0,49
Polubicze Wiejskie II	-0,74	-0,75	-0,59	-0,79	-0,72
Polubicze Wiejskie I	-0,74	-0,59	-0,99	-0,79	-0,78
Ratajewicze	-0,29	0,34	-0,62	0,11	-0,12
Rowiny	0,26	0,46	-0,58	1,19	0,33
Wisznice	-0,05	-0,16	-0,18	0,39	0,00
Wisznice-Kolonia	0,03	-0,53	0,15	0,32	-0,01
Wygoda	-0,09	-0,09	0,28	-0,45	-0,09

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika bezrobocia, czyli powyżej średniej dla gminy odnotowano w 4 jednostkach: Marylin (3,43), Rowiny (0,33), Dubica Dolna (0,14) i Horodyszcze (0,07). Z kolei najlepsza sytuacja cechuje jednostki: Polubicze Wiejskie Pierwsze (-0,78), Dołholiska (-0,77) oraz Polubicze Wiejskie Drugie (-0,72).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika bezrobocia dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Rysunek 6. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

UBÓSTWO

Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej na danym terenie. Ubóstwo związane jest nie tylko z brakiem zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki i rodziny, lecz również w dużej mierze może wpływać na wzrost przestępczości, wywoływać sytuacje konfliktowe w rodzinie, ograniczać aktywność obywatelską i ekonomiczną, a także doprowadzić do nierówności w dostępie do systemu edukacji. Do czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska ubóstwa należą przede wszystkim bezrobocie, niski poziom wykształcenia, niepełnosprawność oraz wielodzietność lub niepełność rodziny.

Zjawisko ubóstwa analizowano na podstawie trzech wskaźników częściowych:

- liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców;
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców;
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna udzielana jest w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych i klęsk żywiołowych. Analiza liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozwala ocenić stopień zubożenia ludności oraz skalę występowania problemów społecznych na danym obszarze. Świadczenia z pomocy społecznej to:

- świadczenia pieniężne (są to głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc dla rodzin zastępczych i formy pomocy finansowej dla osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne),
- świadczenia niepieniężne (jest to pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia).

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach w 2021 r. z pomocy społecznej skorzystało 158 mieszkańców gminy. Najczęstszymi przyczynami udzielenia pomocy były: bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na terenie gminy wyniósł 3,3%.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

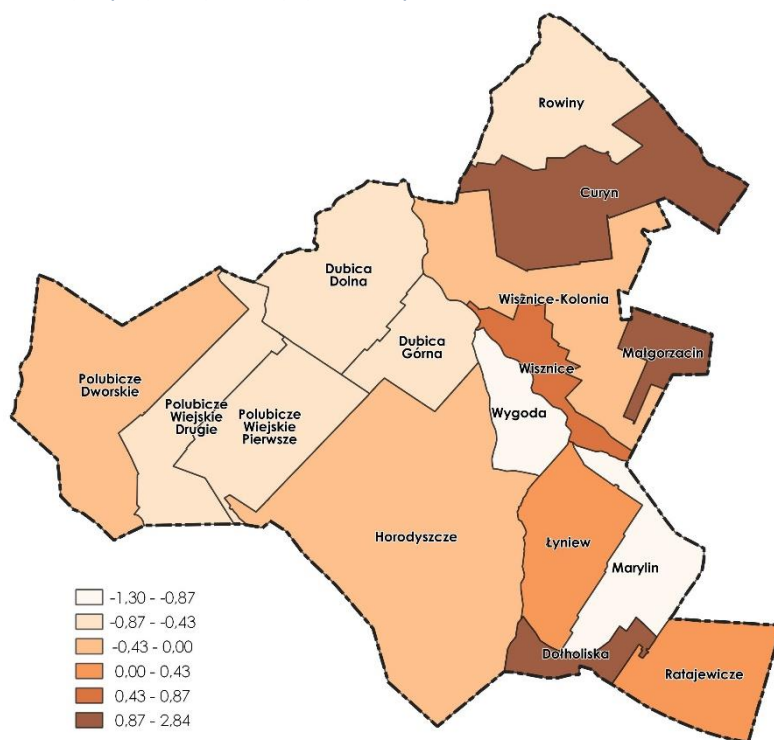
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Curyń	175	10	5,71	0,92
Dołholiska	43	3	6,98	1,42
Dubica Dolna	204	4	1,96	-0,54
Dubica Górna	377	7	1,86	-0,58

Horodyszcze	775	22	2,84	-0,20
Łyniew	169	6	3,55	0,08
Małgorzacin	47	5	10,64	2,84
Marylin	73	0	0,00	-1,30
Polubicze Dworskie	137	4	2,92	-0,16
Polubicze Wiejskie II	279	5	1,79	-0,60
Polubicze Wiejskie I	282	5	1,77	-0,61
Ratajewicze	149	5	3,36	0,01
Rowiny	136	2	1,47	-0,73
Wisznice	1 364	70	5,13	0,70
Wisznice-Kolonia	243	6	2,47	-0,34
Wygoda	393	4	1,02	-0,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Największy udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców występuje w sołectwach: Małgorzacin (2,84) i Dołholiska (1,42). Wysoki procent mieszkańców pobierających świadczenia zamieszkuje również jednostki: Curyn (0,92), Wisznice (0,70), Łyniew (0,08) oraz Ratajewicze (0,01).

Rysunek 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Jedną z najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo. Ubóstwo, to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Zjawisko ubóstwa, z uwagi na swoje socjologiczne czy psychologiczne aspekty, stanowi niezwykle złożony problem społeczny. Pomimo, iż ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym, to dla polityki społecznej podstawowe znaczenie ciągle mają kwestie dotyczące ubóstwa ekonomicznego. Warto wspomnieć, że w 2021 r. kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej dla osoby samotnie gospodarującej wynosiło 701 zł, a dla osoby w rodzinie – 600 zł.

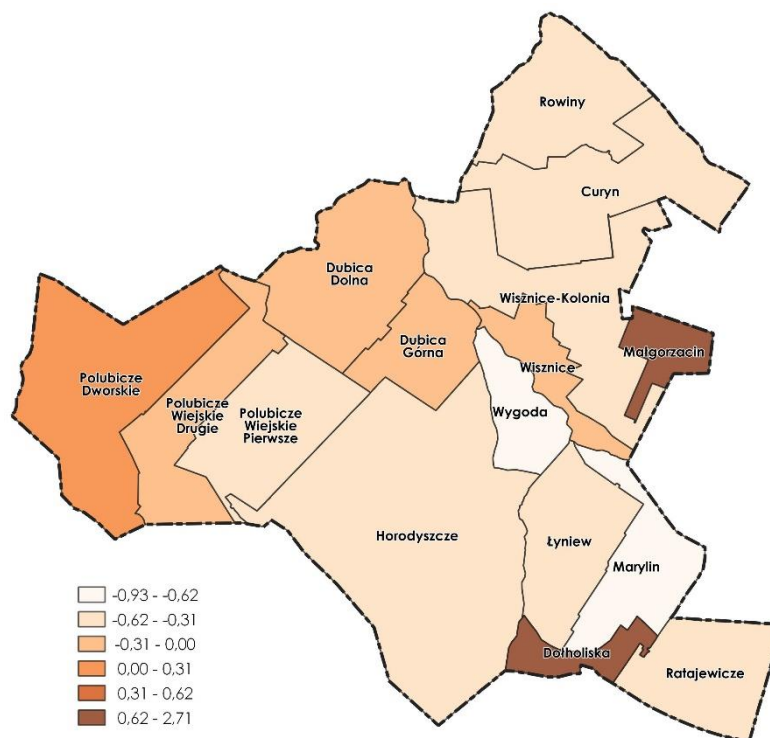
Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznice w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa skorzystało 41 mieszkańców gminy.

Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	1	0,57	-0,49
Dolholiska	43	2	4,65	2,71
Dubica Dolna	204	2	0,98	-0,17
Dubica Górna	377	4	1,06	-0,10
Horodyszcze	775	6	0,77	-0,33
Łyniew	169	1	0,59	-0,47
Małgorzacin	47	2	4,26	2,40
Marylin	73	0	0,00	-0,93
Polubicze Dworskie	137	2	1,46	0,21
Polubicze Wiejskie II	279	3	1,08	-0,09
Polubicze Wiejskie I	282	2	0,71	-0,38
Ratajewicze	149	1	0,67	-0,41
Rowiny	136	1	0,74	-0,36
Wisznice	1 364	12	0,88	-0,24
Wisznice-Kolonia	243	1	0,41	-0,61
Wygoda	393	1	0,25	-0,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Rysunek 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Duża koncentracja osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w relacji do ogółu mieszkańców występuje w sołectwach: Dołholiska (2,71) oraz Małgorzacin (2,40). Znaczny udział osób pobierających świadczenia z powodu ubóstwa występuje w również w Polubiczach Dworskich (0,21).

Ubóstwo często związane jest z innymi okolicznościami wywołującymi trudne sytuacje życiowe. Jedną z najliczniej reprezentowanych grup wśród klientów pomocy społecznej stanowią osoby pozbawione pracy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia skorzystało 81 mieszkańców gminy.

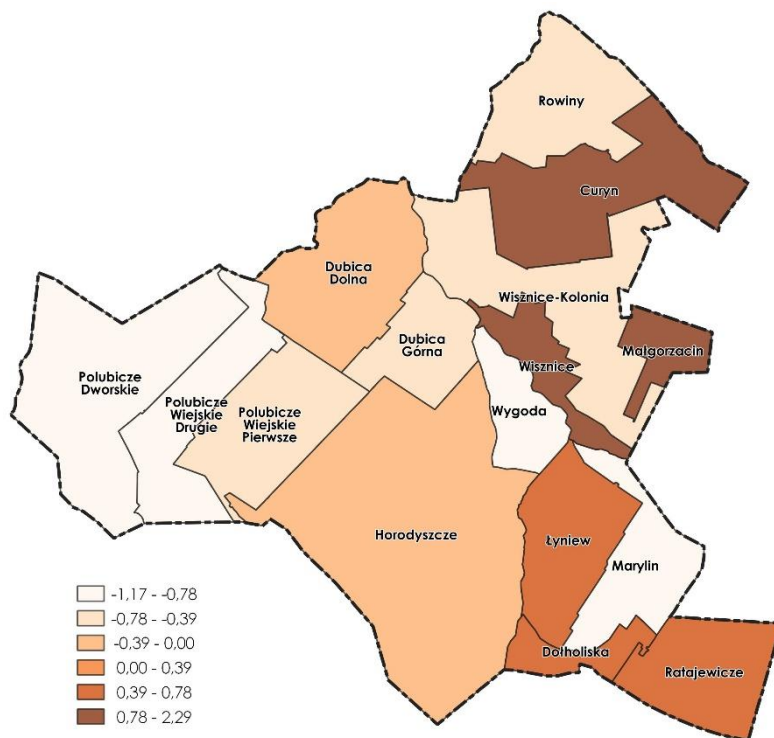
Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	5	2,86	1,16
Dołholiska	43	1	2,33	0,73
Dubica Dolna	204	2	0,98	-0,37
Dubica Górna	377	3	0,80	-0,52
Horodyszcze	775	9	1,16	-0,22
Łyniew	169	4	2,37	0,76
Małgorzacin	47	2	4,26	2,29
Marylin	73	0	0,00	-1,17
Polubice Dworskie	137	0	0,00	-1,17
Polubice Wiejskie II	279	1	0,36	-0,87
Polubice Wiejskie I	282	2	0,71	-0,59
Ratajewicze	149	3	2,01	0,47
Rowiny	136	1	0,74	-0,57
Wisznice	1 364	45	3,30	1,52
Wisznice-Kolonia	243	2	0,82	-0,50
Wygoda	393	1	0,25	-0,96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Do obszarów wyróżniających bardzo wysoką koncentracją osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w relacji do wszystkich mieszkańców gminy należą jednostki: Małgorzacin (2,29), Wisznice (1,52) oraz Curyn (1,16). Wysoki procent mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia zamieszkuje również sołectwa: Łyniew (0,76), Dołholiska (0,73) oraz Ratajewicze (0,47).

Rysunek 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów ubóstwa i obrazują odrębne problemy społeczne mieszkańców jednostek, dlatego też przy sumowaniu wskaźników częściowych przyznano im równe wagi.

Tabela 11. Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik

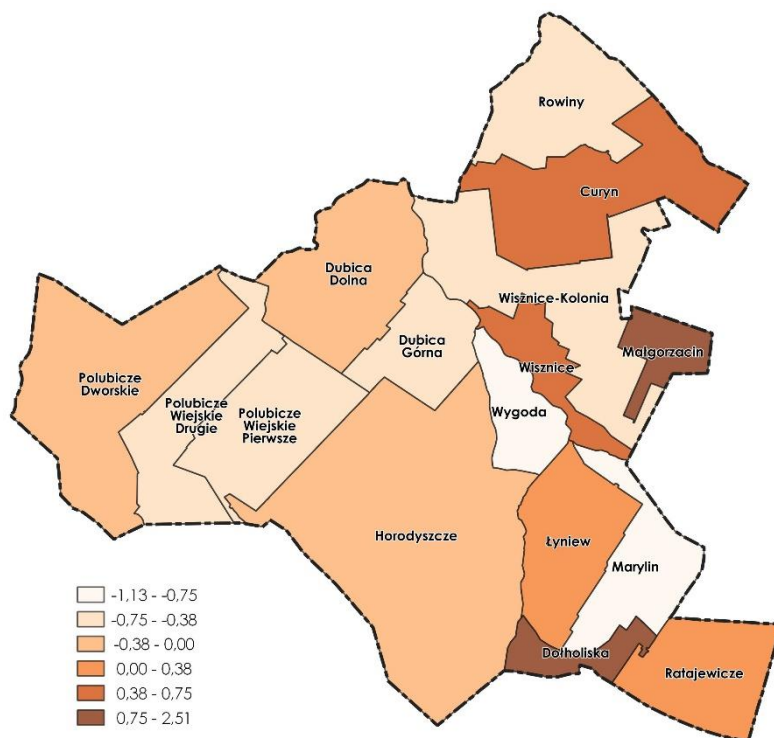
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki częściowe			Ubóstwo – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	
Curyń	0,92	-0,49	1,16	0,53
Dołholiska	1,42	2,71	0,73	1,62
Dubica Dolna	-0,54	-0,17	-0,37	-0,36
Dubica Górna	-0,58	-0,10	-0,52	-0,40
Horodyszcze	-0,20	-0,33	-0,22	-0,25
Łyniew	0,08	-0,47	0,76	0,12
Małgorzacin	2,84	2,40	2,29	2,51
Marylin	-1,30	-0,93	-1,17	-1,13
Polubicze Dworskie	-0,16	0,21	-1,17	-0,37
Polubicze Wiejskie II	-0,60	-0,09	-0,87	-0,52
Polubicze Wiejskie I	-0,61	-0,38	-0,59	-0,53
Ratajewicze	0,01	-0,41	0,47	0,02
Rowiny	-0,73	-0,36	-0,57	-0,55
Wisznice	0,70	-0,24	1,52	0,66
Wisznice-Kolonia	-0,34	-0,61	-0,50	-0,48
Wygoda	-0,90	-0,73	-0,96	-0,86

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika ubóstwa, czyli powyżej średniej dla gminy odnotowano w 6 jednostkach: Małgorzacin (2,51), Dołholiska (1,62), Wisznice (0,66), Curyń (0,53), Łyniew (0,12) oraz Ratajewicze (0,02). Najlepsza sytuacja dotyczy natomiast sołectw: Marylin (-1,13) oraz Wygoda (-0,86).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika ubóstwa dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Rysunek 10. Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z podstawowych potrzeb każdego człowieka, decyduje o funkcjonowaniu społeczności i stanowi podstawowe kryterium oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Dla mieszkańców, świadomość życia w bezpiecznej okolicy, stanowi istotną wartość, będącą często czynnikiem decydującym o wyborze danego miejsca do osiedlenia się. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z naruszeniem prawa lub powszechnie przyjętych norm.

Zjawisko przestępczości analizowano na podstawie trzech wskaźników cząstkowych:

- liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców,
- liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców,
- liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.

Na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływa przede wszystkim poziom zagrożenia przestępczością, zagrożenie wykroczeniami, a także zakres występowania różnego rodzaju patologii społecznych. Na gruncie prawa przestępstwem jest czyn zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy, zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę, opisującą jego znamiona. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komisariat Policji w Wisznicach w 2021 r. na terenie gminy popełniono 94 przestępstwa.

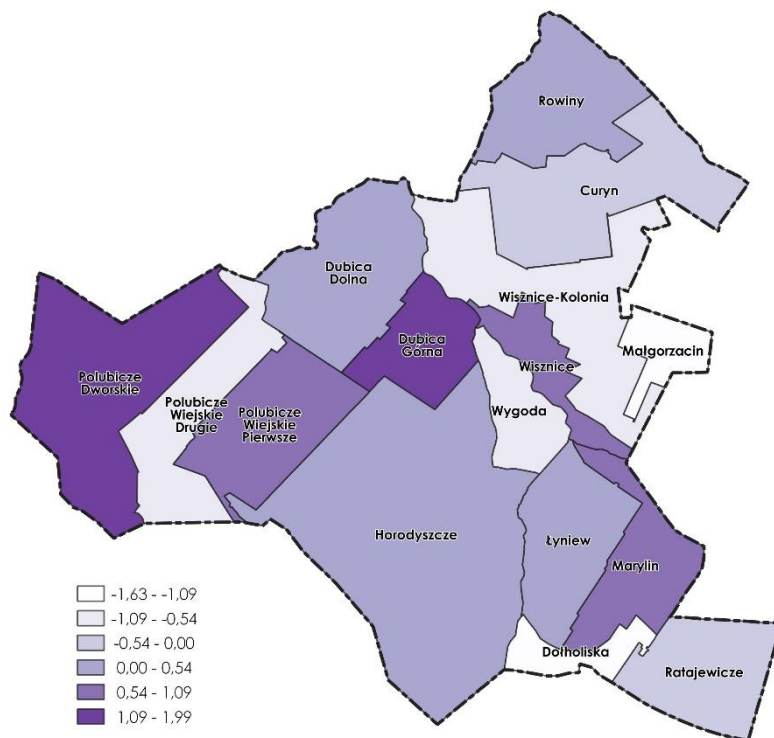
Tabela 12. Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba popełnionych przestępstw	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyń	175	2	1,14	-0,52
Dołholiska	43	0	0,00	-1,63
Dubica Dolna	204	4	1,96	0,28
Dubica Górna	377	14	3,71	1,99
Horodyszcze	775	14	1,81	0,13
Łyniew	169	3	1,78	0,10
Małgorzacin	47	0	0,00	-1,63
Marylin	73	2	2,74	1,04
Polubicze Dworskie	137	4	2,92	1,22
Polubicze Wiejskie II	279	2	0,72	-0,93
Polubicze Wiejskie I	282	7	2,48	0,79
Ratajewicze	149	2	1,34	-0,32
Rowiny	136	3	2,21	0,52
Wisznice	1 364	32	2,35	0,66
Wisznice-Kolonia	243	2	0,82	-0,83
Wygoda	393	3	0,76	-0,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Komisariatu Policji w Wisznicach.

Najwyższy wskaźnik przestępczości charakteryzuje sołectwa: Dubica Górna (1,99), Polubicze Dworskie (1,22) oraz Marylin (1,04). Dodatni wskaźnik cząstkowy odnotowano również jednostkach: Polubicze Wiejskie Pierwsze (0,79), Wisznice (0,66), Rowiny (0,52), Dubica Dolna (0,28), Horodyszcze (0,13) oraz Łyniew (0,10).

Rysunek 11. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

Na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wpływa nie tylko zagrożenie przestępczością, lecz również występowanie często drobnych, lecz społecznie uciążliwych naruszeń prawa występujących w najbliższej okolicy. Wykroczeniami są drobne czyny karalne będące przedmiotem regulacji Kodeksu wykroczeń oraz pozakodeksowego prawa o wykroczeniach. W strukturze wykroczeń dominują czyny przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu oraz przeciwko mieniu.

Zgodnie z udostępnionymi informacjami w 2021 r. na terenie gminy odnotowano popełnienie 117 wykroczeń.

Tabela 13. Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców

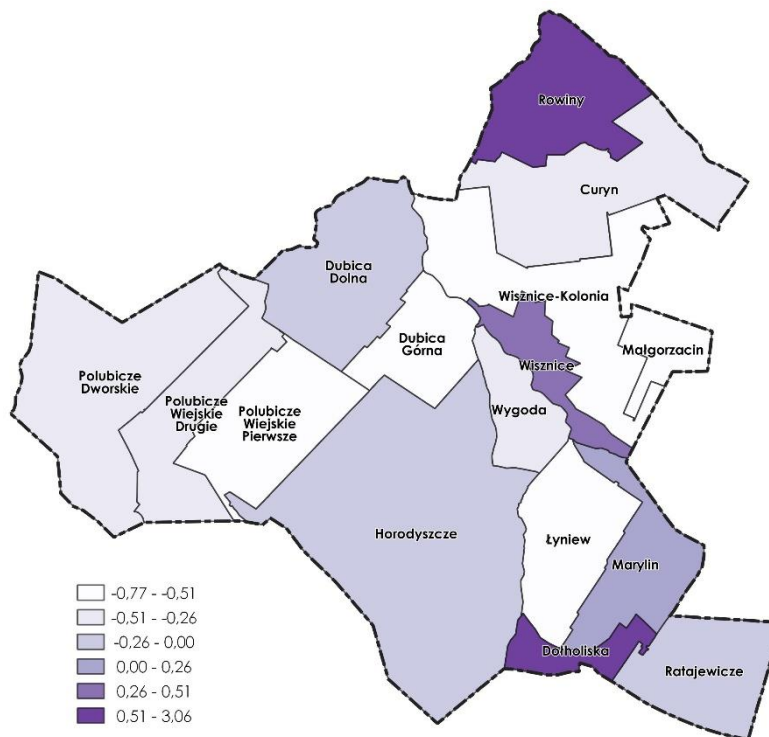
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba odnotowanych wykroczeń	Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częstotliwości
Curyn	175	3	1,71	-0,28
Dołholiska	43	4	9,30	1,92
Dubica Dolna	204	4	1,96	-0,21
Dubica Górna	377	3	0,80	-0,54
Horodyszcze	775	17	2,19	-0,14
Łyniew	169	1	0,59	-0,60
Małgorzacin	47	0	0,00	-0,77
Marylin	73	2	2,74	0,02
Polubice Dworskie	137	2	1,46	-0,35
Polubice Wiejskie II	279	3	1,08	-0,46
Polubice Wiejskie I	282	2	0,71	-0,57
Ratajewicze	149	3	2,01	-0,19
Rowiny	136	18	13,24	3,06

Wisznice	1 364	50	3,67	0,29
Wisznice-Kolonia	243	0	0,00	-0,77
Wygoda	393	5	1,27	-0,41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Komisariatu Policji w Wisznicach.

Zdecydowanie najwięcej wykroczeń na 100 mieszkańców odnotowano na terenie sołectwa Rowiny (3,06). Dodatni wskaźnik częstkowy charakteryzuje również jednostki: Dołholiska (1,92), Wisznice (0,29) oraz Marylin (0,02).

Rysunek 12. Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Poziom bezpieczeństwa mieszkańców można scharakteryzować również za pomocą wskaźnika dotyczącego liczby przeprowadzonych interwencji przez funkcjonariuszy Policji.

Tabela 14. Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców

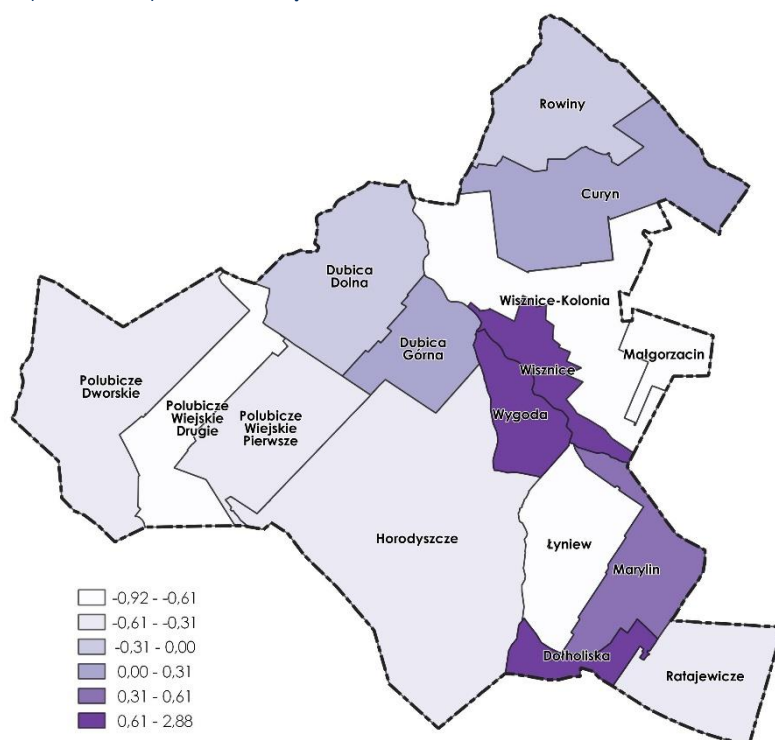
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba przeprowadzonych interwencji	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częstkowy
Curyn	175	30	17,14	0,15
Dołholiska	43	14	32,56	1,69
Dubica Dolna	204	31	15,20	-0,04
Dubica Górna	377	63	16,71	0,11
Horodyszcze	775	82	10,58	-0,50
Łyniew	169	11	6,51	-0,90
Małgorzacin	47	3	6,38	-0,92
Marylin	73	14	19,18	0,36
Polubicze Dworskie	137	14	10,22	-0,53
Polubicze Wiejskie II	279	21	7,53	-0,80
Polubicze Wiejskie I	282	28	9,93	-0,56
Ratajewicze	149	16	10,74	-0,48
Rowiny	136	18	13,24	-0,23

Wisznice	1 364	607	44,50	2,88
Wisznice-Kolonia	243	16	6,58	-0,90
Wygoda	393	88	22,39	0,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Komisariatu Policji w Wisznicach.

Dane dotyczące przeprowadzonych interwencji odniesione do liczby mieszkańców wskazują, że obszarem o obniżonym poczuciu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest przede wszystkim centrum gminy. Dodatni wskaźnik cząstkowy odnotowano na terenie sołectw: Wisznice (2,88), Dołholiska (1,69), Wygoda (0,68), Marylin (0,36), Curyń (0,15) oraz Dubica Górna (0,11).

Rysunek 13. Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów przestępczości oraz poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jednostek, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych przyznano im równe wagi.

Tabela 15. Przestępczość – zestandaryzowany wskaźnik

Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe			Przestępczość – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba popełnionych przestępstw	Liczba odnotowanych wykroczeń	Liczba przeprowadzonych interwencji	
Curyń	-0,52	-0,28	0,15	-0,22
Dołholiska	-1,63	1,92	1,69	0,66
Dubica Dolna	0,28	-0,21	-0,04	0,01
Dubica Górna	1,99	-0,54	0,11	0,52
Horodyszcze	0,13	-0,14	-0,50	-0,17
Łyniew	0,10	-0,60	-0,90	-0,47
Malgorzacin	-1,63	-0,77	-0,92	-1,11

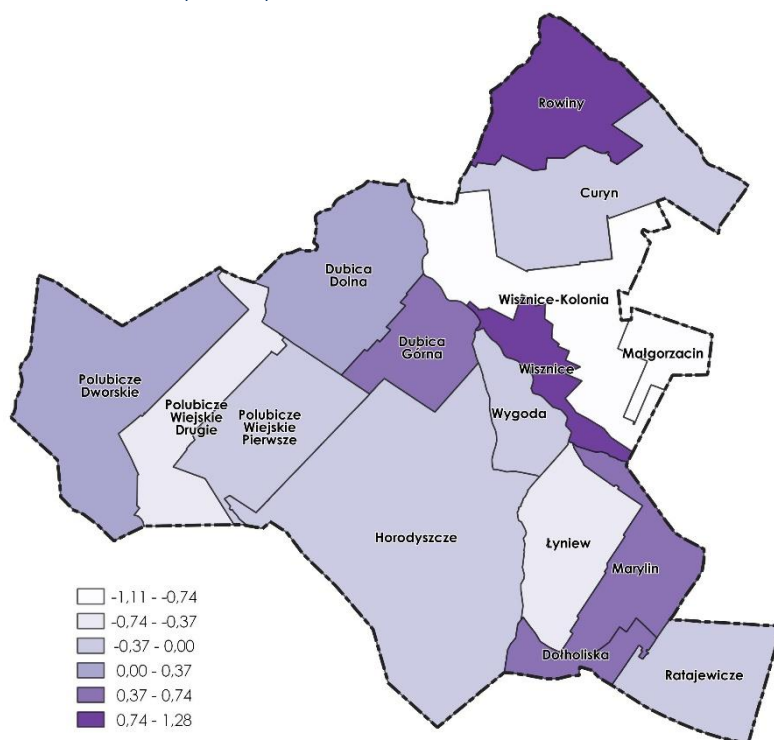
Marylin	1,04	0,02	0,36	0,47
Polubicze Dworskie	1,22	-0,35	-0,53	0,11
Polubicze Wiejskie II	-0,93	-0,46	-0,80	-0,73
Polubicze Wiejskie I	0,79	-0,57	-0,56	-0,11
Ratajewicze	-0,32	-0,19	-0,48	-0,33
Rowiny	0,52	3,06	-0,23	1,12
Wisznice	0,66	0,29	2,88	1,28
Wisznice-Kolonia	-0,83	-0,77	-0,90	-0,83
Wygoda	-0,89	-0,41	0,68	-0,21

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatnie wartości wskaźnika dotyczącego przestępczości odnotowano w 7 sołectwach. Najwyższa wartość dotyczy sołectwa Wisznice (1,28). Niekorzystne wartości wskaźnika przestępczości charakteryzują również jednostki: Rowiny (1,12), Dołholiska (0,66), Dubica Górna (0,52), Marylin (0,47), Polubicze Dworskie (0,11) oraz Dubica Dolna (0,01).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika przestępczości dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Rysunek 14. Przestępczość – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

OSOBY ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

Osoby ze szczególnymi potrzebami to takie, które ze względu na swoje cechy albo okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania w celu przezwyciężenia barier uniemożliwiających lub utrudniających im udział w różnych sferach życia na równi z innymi osobami. Są to więc nie tylko osoby niepełnosprawne, ale też inne osoby niesamodzielne, osoby starsze, kobiety w ciąży czy rodzice z dziećmi w wózkach dziecięcych.

W analizie zjawiska dotyczącego wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wykorzystano dwa wskaźniki:

- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców;
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.

Zgodnie z definicją wynikającą z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Coraz częściej jednak niepełnosprawność rozpatrywana jest również w ujęciu społecznym, kładącym nacisk nie na ograniczenia samej osoby, ale niedostosowanie środowiska, które utrudnia lub uniemożliwia takiej osobie pełne funkcjonowanie. Niepełnosprawność bowiem skutkuje ograniczeniami w różnych sferach społecznych i gospodarczych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami. Osoby z niepełnosprawnościami borykają się również z problemami w codziennym funkcjonowaniu, spowodowanymi brakiem udogodnień architektonicznych, które uniemożliwiają swobodne korzystanie z oferty instytucji użytku publicznego i pogłębiają wykluczenie społeczne.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności skorzystało 47 mieszkańców gminy.

Tabela 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców

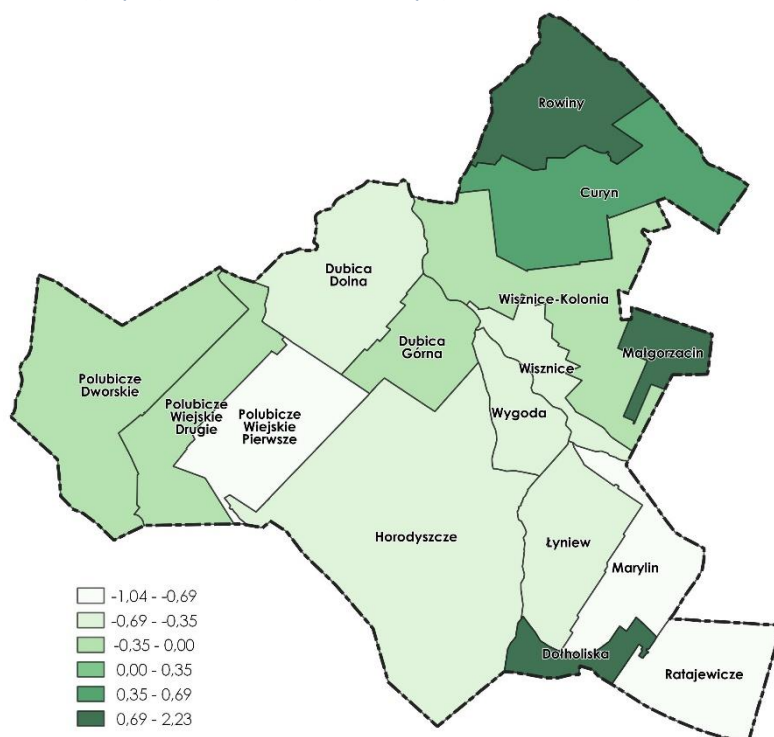
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Curyn	175	4	2,29	0,57
Dołholiska	43	2	4,65	2,23
Dubica Dolna	204	2	0,98	-0,35
Dubica Górna	377	4	1,06	-0,29
Horodyszcze	775	6	0,77	-0,49
Łyniew	169	1	0,59	-0,62
Małgorzacin	47	2	4,26	1,95
Marylin	73	0	0,00	-1,04
Polubicze Dworskie	137	2	1,46	-0,01
Polubicze Wiejskie II	279	3	1,08	-0,28
Polubicze Wiejskie I	282	1	0,35	-0,79

Ratajewicze	149	0	0,00	-1,04
Rowiny	136	5	3,68	1,55
Wisznice	1 364	10	0,73	-0,52
Wisznice-Kolonia	243	3	1,23	-0,17
Wygoda	393	2	0,51	-0,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach: Dołholiska (2,23), Małgorzacin (1,95) i Rowiny (1,55). Relatywnie wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności widoczny jest również na terenie sołectwa Curyn (0,57).

Rysunek 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza danych dotyczących struktury demograficznej Gminy Wisznice wskazuje na utrzymującą się niekorzystną strukturę wiekową populacji – spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz zwiększanie się grupy osób starszych. Proces demograficznego starzenia się społeczeństwa wynika bezpośrednio z niskiego przyrostu naturalnego, zwłaszcza z malejącej dzietności, przy jednocześnie wydłużającym się okresie przeciętnego dalszego trwania życia. Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym nakłada na gminę obowiązek realizacji skutecznych działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów, z którymi borykają się osoby starsze. Problemy te związane są zarówno z pogorszeniem stanu zdrowia (choroby, niepełnosprawność, kłopoty w radzeniu sobie w codziennych sprawach), jak również z osłabieniem więzi społecznych (ograniczenie kontaktów, wycofanie się z życia społecznego, samotność). Jednocześnie problemem dla osób starszych są bariery architektoniczne, które stanowią znaczące utrudnienie ograniczające dostęp do przestrzeni publicznej, czy miejsc integracji społecznej. Uwzględniając wyniki prognozy demograficznej, w tym zmieniającą się strukturę ludności, konieczne jest dostosowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury społecznej do potrzeb powiększającej się społeczności osób starszych, a także rozwój usług społecznych

z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych i długotrwale chorych. Należy również założyć, że w kolejnych latach będzie wzrastało zapotrzebowanie na różne formy wsparcia seniorów tj. usługi w miejscu zamieszkania, placówki pobytu całodobowego oraz wsparcia środowiskowego.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Wisznicach na terenie gminy zamieszkuje 1 096 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi 22,6% ogólnej liczby mieszkańców.

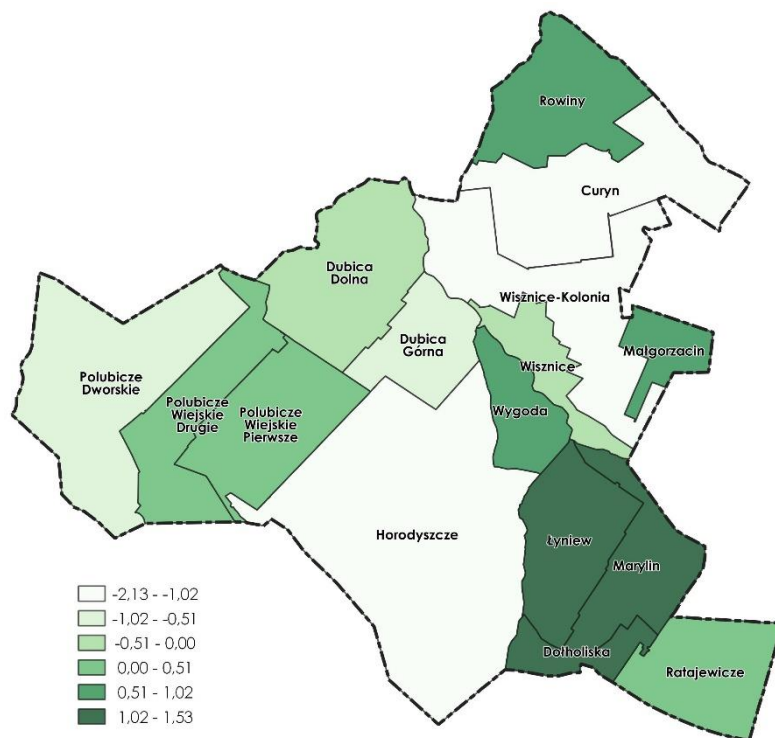
Tabela 17. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Curyn	175	33	18,86	-1,43
Dołholiska	43	12	27,91	1,21
Dubica Dolna	204	46	22,55	-0,35
Dubica Górna	377	83	22,02	-0,51
Horodyszcze	775	152	19,61	-1,21
Łyniew	169	49	28,99	1,53
Małgorzacin	47	12	25,53	0,52
Marylin	73	20	27,40	1,06
Polubicze Dworskie	137	29	21,17	-0,76
Polubicze Wiejskie II	279	70	25,09	0,39
Polubicze Wiejskie I	282	69	24,47	0,21
Ratajewicze	149	37	24,83	0,31
Rowiny	136	37	27,21	1,01
Wisznice	1 364	306	22,43	-0,39
Wisznice-Kolonia	243	40	16,46	-2,13
Wygoda	393	101	25,70	0,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Najwyższa liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców, a tym samym dodatni wskaźnik częściowy dotyczący sytuacji demograficznej, charakteryzuje sołectwa: Łyniew (1,53), Dołholiska (1,21), Marylin (1,06), Rowiny (1,01), Wygoda (0,57), Małgorzacin (0,52), Polubicze Wiejskie Drugie (0,39), Ratajewicze (0,31) oraz Polubicze Wiejskie Pierwsze (0,21). Najlepsza struktura wiekowa mieszkańców występuje natomiast w jednostce Wisznice-Kolonia (-2,13).

Rysunek 16. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych kategorii osób ze szczególnymi potrzebami, dlatego też przy sumowaniu wskaźników częściowych przyznano im równe wagi.

Tabela 18. Osoby ze szczególnymi potrzebami – zestandaryzowany wskaźnik

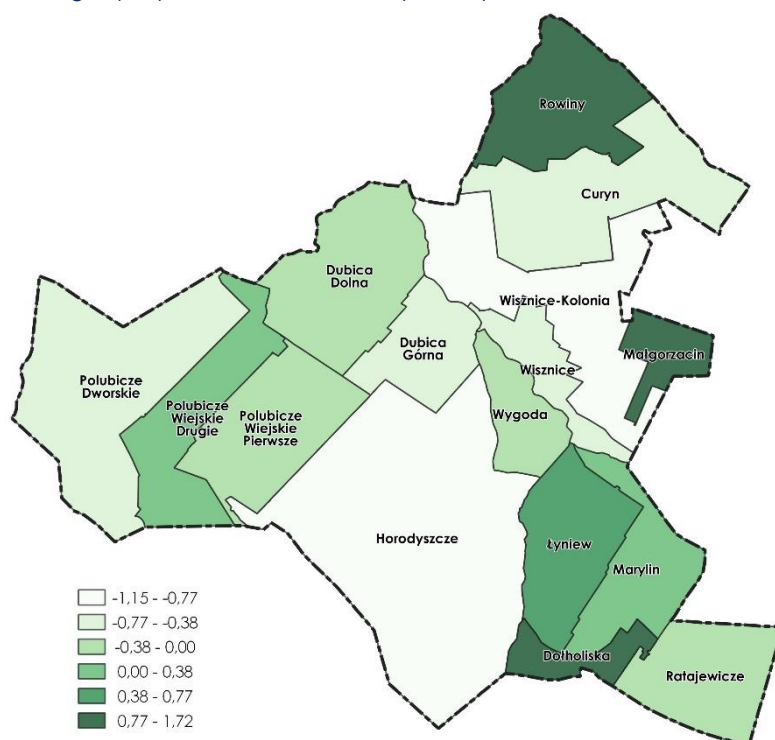
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki częściowe		Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	
Curyń	0,57	-1,43	-0,43
Dołholiska	2,23	1,21	1,72
Dubica Dolna	-0,35	-0,35	-0,35
Dubica Górna	-0,29	-0,51	-0,40
Horodyszcze	-0,49	-1,21	-0,85
Łyniew	-0,62	1,53	0,46
Małgorzacin	1,95	0,52	1,24
Marylin	-1,04	1,06	0,01
Polubicze Dworskie	-0,01	-0,76	-0,39
Polubicze Wiejskie II	-0,28	0,39	0,06
Polubicze Wiejskie I	-0,79	0,21	-0,29
Ratajewicze	-1,04	0,31	-0,37
Rowiny	1,55	1,01	1,28
Wisznice	-0,52	-0,39	-0,46
Wisznice-Kolonia	-0,17	-2,13	-1,15
Wygoda	-0,68	0,57	-0,06

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika odnotowano w 6 jednostkach analitycznych: Dołholiska (1,72), Rowiny (1,28), Małgorzacin (1,24), Łyniew (0,46), Polubicze Wiejskie Drugie (0,06) oraz Marylin (0,01). Z kolei najlepsza sytuacja cechuje sołectwa: Wisznice-Kolonia (-1,15) oraz Horodyszcze (-0,85).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika dotyczącego osób ze szczególnymi potrzebami dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Rysunek 17. Osoby ze szczególnymi potrzebami – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

KAPITAŁ SPOŁECZNY ORAZ UCZESTNICTWO W ŻYCIU PUBLICZNYM I KULTURALNYM

Rozwój obszaru jest ściśle powiązany z lokalnym kapitałem społecznym, którego niski poziom oznacza osłabienie więzi społecznych, brak zaufania do instytucji i organizacji, a także bierność i brak zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej. Niski poziom kapitału społecznego powoduje dysfunkcje i może prowadzić do słabszego rozwoju gospodarczego, a nawet jego zahamowania. Wskaźnikami kapitału społecznego są cechy jakościowe, a jako mierniki ilustrujące pewien aspekt kapitału społecznego można zastosować wskaźniki dotyczące liczby mieszkańców uczestniczących w życiu publicznym i kulturalnym gminy.

Poziom kapitału społecznego analizowano na podstawie dwóch wskaźników cząstkowych:

- liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców,
- liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców.

Przejawem istnienia bądź też tworzenia się kapitału społecznego jest świadomość mieszkańców o możliwości współdecydowania w sprawach istotnych dla społeczeństwa, w tym społeczności lokalnej. Wskaźnikiem obrazującym zaangażowanie mieszkańców poszczególnych sołectw w wygląd i życie ich najbliższej okolicy jest uczestnictwo w zebraniach wiejskich, w szczególności tych podczas których dokonywany jest podział środków z funduszu sołectkiego. Fundusz sołectki to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków ich życia. Decyzje na co mają zostać wykorzystane te środki finansowe podejmuje – jako organ uchwałodawczy – zebranie wiejskie, czyli mieszkańcy danego sołectwa.

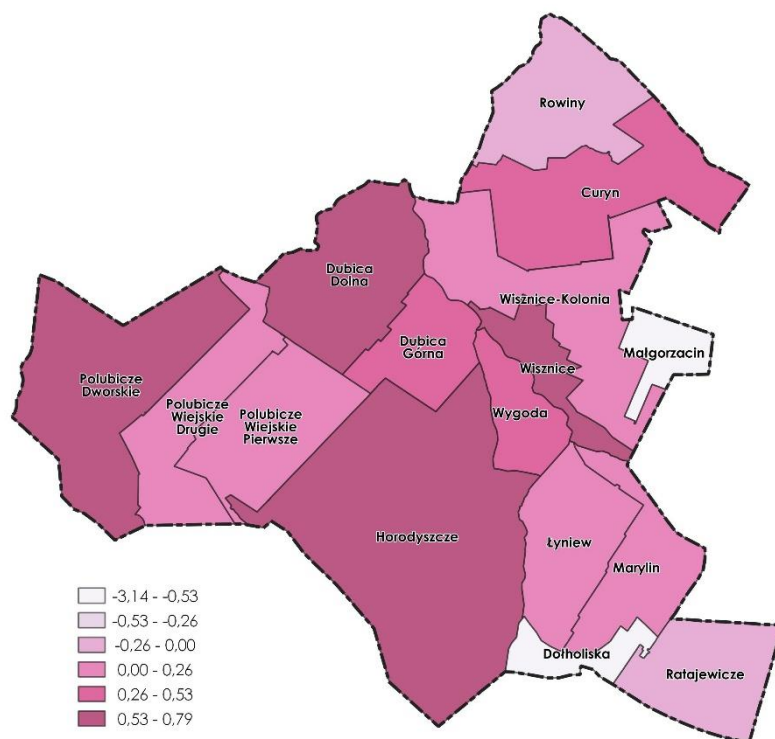
Tabela 19. Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego	Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyń	175	8	4,57	0,43
Dołholiska	43	12	27,91	-3,14
Dubica Dolna	204	8	3,92	0,53
Dubica Górna	377	16	4,24	0,48
Horodyszcze	775	22	2,84	0,70
Łyniew	169	10	5,92	0,22
Małgorzacin	47	9	19,15	-1,80
Marylin	73	5	6,85	0,08
Polubicze Dworskie	137	3	2,19	0,79
Polubicze Wiejskie II	279	16	5,73	0,25
Polubicze Wiejskie I	282	16	5,67	0,26
Ratajewicze	149	12	8,05	-0,10
Rowiny	136	11	8,09	-0,11
Wisznice	1 364	30	2,20	0,79
Wisznice-Kolonia	243	15	6,17	0,18
Wygoda	393	18	4,58	0,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach: Wisznice (0,79), Polubicze Dworskie (0,79), Horodyszcze (0,70) oraz Dubica Dolna (0,53). Dodatnią wartość wskaźnika, czyli powyżej średniej, odnotowano również w sołectwach: Dubica Górna (0,48), Curyn (0,43), Wygoda (0,43), Polubicze Wiejskie Pierwsze (0,26), Polubicze Wiejskie Drugie (0,25), Łyniew (0,22), Wisznice-Kolonia (0,18) oraz Marylin (0,08).

Rysunek 18. Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

O poziomie kapitału społecznego, lecz również o jakości życia mieszkańców świadczy ich uczestnictwo w kulturze. Głównym organizatorem i koordynatorem działań kulturalnych na terenie Gminy Wisznice jest Gminny Ośrodek Kultury i Oświaty w Wisznicach. Podstawowym celem ośrodka jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. Placówka kieruje swoją ofertą do dzieci i młodzieży, jak również osób starszych. Jednostką realizującą zadania z zakresu kultury jest również Biblioteka Publiczna w Wisznicach.

Tabela 20. Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców

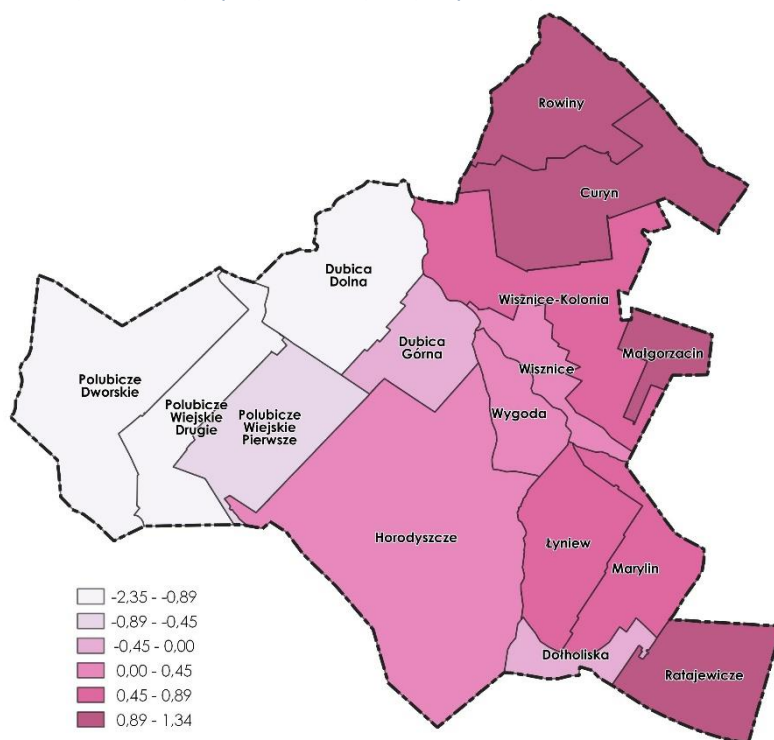
Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	175	7	4,00	0,95
Dołholiska	43	7	16,28	-0,24
Dubica Dolna	204	65	31,86	-1,76
Dubica Górna	377	61	16,18	-0,23
Horodyszcze	775	102	13,16	0,06
Łyniew	169	13	7,69	0,59
Małgorzacin	47	0	0,00	1,34
Marylin	73	6	8,22	0,54

Polubicze Dworskie	137	52	37,96	-2,35
Polubicze Wiejskie II	279	65	23,30	-0,93
Polubicze Wiejskie I	282	62	21,99	-0,80
Ratajewicze	149	6	4,03	0,94
Rowiny	136	6	4,41	0,91
Wisznice	1 364	187	13,71	0,01
Wisznice-Kolonia	243	12	4,94	0,86
Wygoda	393	49	12,47	0,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Małgorzacin (1,34), gdzie żaden z mieszkańców nie uczestniczy w zajęciach i wydarzeniach organizowanych przez instytucje kultury. Dodatnią wartość wskaźnika, czyli powyżej średniej dla gminy, odnotowano również w jednostkach: Curyń (0,95), Ratajewicze (0,94), Rowiny (0,91), Wisznice-Kolonia (0,86), Łyniew (0,59), Marylin (0,54), Wygoda (0,13), Horodyszcze (0,06) oraz Wisznice (0,01).

Rysunek 19. Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Za swoisty miernik społeczeństwa obywatelskiego i poziomu kapitału społecznego należy uznać również frekwencję w wyborach powszechnych, w tym przede wszystkim w wyborach samorządowych, mających przełożenie na kierunki i charakter działań podejmowanych przez władze publiczne na rzecz rozwoju lokalnego. Wysoka frekwencja wyborcza cechuje jednostki, których mieszkańcy są zainteresowani życiem publicznym. W związku z powyższym poziom uczestnictwa w życiu publicznym mieszkańców poszczególnych jednostek został przeanalizowany na podstawie frekwencji w wyborach samorządowych w 2018 r. (wybory rady gminy). Ze względu na trudności związane z pozyskaniem danych dotyczących frekwencji wyborczej pozwalających na analizę zjawiska w oparciu o podział na jednostki analityczne, zdecydowano się na zaprezentowanie danych dotyczących 15 okręgów wyborczych wyznaczonych na terenie Gminy Wisznice.

Tabela 21. Granice obwodów wyborczych oraz frekwencja w wyborach samorządowych do rady gminy w 2018 r.

Numer okręgu	Granice obwodu	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba oddanych głosów	Frekwencja wyborcza
1.	Sołectwa: Łyniew, Marylin	220	142	64,55%
2.	Sołectwa: Dołholiska, Ratajewicze	170	83	48,82%
3.	Sołectwo: Horodyszcze ulice: Glinki, Graniczna, Łąkowa, Kościelna, Ogrodowa, Wisznicka, Zamkowa, Ciemna, Folwarczna, Partyzantów, Praga, Rynek	bez głosowania		
4.	Sołectwo: Horodyszcze ulice: Górka, Folwark, Polna, Stoneczna, Wolność, Parczewska	324	135	41,67%
5.	Sołectwo: Polubicze Wiejskie Pierwsze	244	120	49,18%
6.	Sołectwa: Polubicze Wiejskie Drugie, Polubicze Dworskie	338	149	44,08%
7.	Sołectwo: Wisznice ulice: Nowa, Rowińska, Żabia, Partyzantów, Jasna	270	121	44,81%
8.	Sołectwo: Wisznice ulice: Kościelna, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Spacerowa, Władysława Zawadzkiego, Zielona, Włodawska	294	149	50,68%
9.	Sołectwo: Wisznice ulice: Fabryczna, Krótka, Polna, Rynek, Piotra Makaruka, Sosnowa	315	162	51,43%
10.	Sołectwo: Wisznice ulice: Krzywa, Przemysłowa, Warszawska, Ogrodowa	292	154	52,74%
11.	Sołectwo: Dubica Dolna	189	99	52,38%
12.	Sołectwo: Dubica Górna	310	157	50,65%
13.	Sołectwa: Curyń, Rowiny	280	129	46,07%
14.	Sołectwa: Wisznice-Kolonia, Małgorzacin	240	94	39,17%
15.	Sołectwo: Wygoda	361	193	53,46%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej <https://wybory2018.pkw.gov.pl/>
Dostęp w dniu 4 listopada 2022 r.

Średnia frekwencja w gminie wyniosła 49,05%, czyli była znacznie niższa od frekwencji odnotowanej w powiecie białskim (55,55%) oraz w województwie lubelskim (54,91%). Ponadto można zauważyć znaczne różnice pomiędzy frekwencją w poszczególnych obwodach wyborczych. Najmniej uprawnionych do głosowania osób wzięło w nim udział w obwodach nr: 14 (39,17%), 4 (41,67%), 6 (44,08%) i 7 (44,81%), znajdujących się na terenie jednostek analitycznych: Wisznice-Kolonia, Małgorzacin, Horodyszcze, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie oraz Wisznice. Relatywnie niską frekwencję – poniżej średniej wartości dla gminy – odnotowano również w obwodach nr: 13 (46,07%) oraz 2 (48,82%), obejmujących teren sołectw: Curyń, Rowiny, Dołholiska i Ratajewicze. Najwyższą frekwencję wyborczą odnotowano w jednostkach: Łyniew, Marylin (64,55%) oraz Wygoda (53,46%). Na pozostałym obszarze frekwencja nieznacznie przekraczała średnią.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów aktywności społecznej mieszkańców, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych obrazujących poziom kapitału społecznego przyznano im równe wagi.

Dodatknie wartości wskaźnika dotyczącego kapitału społecznego oraz uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym, czyli powyżej średniej dla gminy, odnotowano w 10 sołectwach: Curyń (0,69), Wisznice-Kolonia (0,52), Ratajewicze (0,42), Łyniew (0,41), Rowiny (0,40), Wisznice (0,40), Horodyszcze (0,38), Marylin (0,31), Wygoda (0,28) oraz Dubica Górna (0,13).

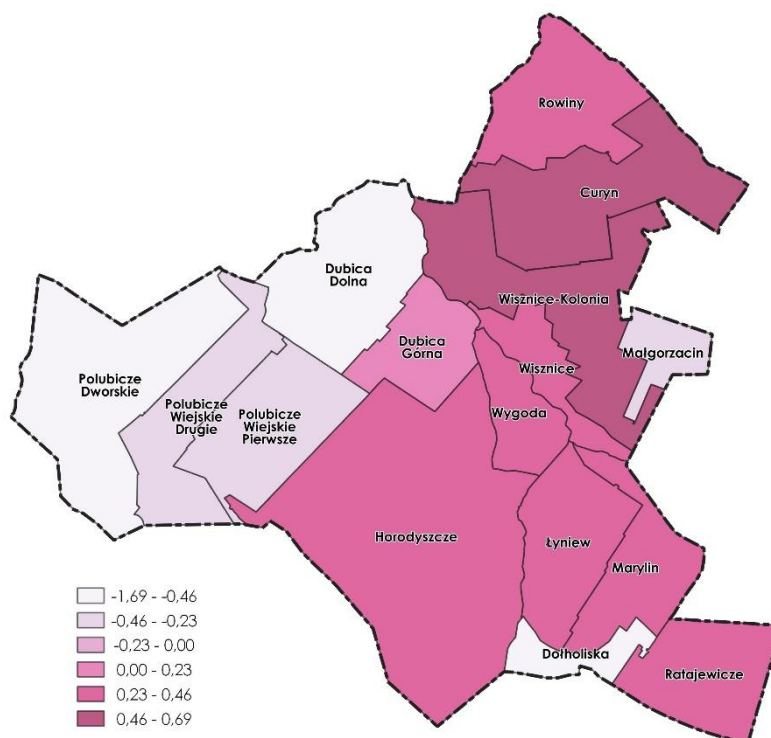
Tabela 22. Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – zestandaryzowany wskaźnik

Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe		Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury	
Curyn	0,43	0,95	0,69
Dołholiska	-3,14	-0,24	-1,69
Dubica Dolna	0,53	-1,76	-0,62
Dubica Górna	0,48	-0,23	0,13
Horodyszcze	0,70	0,06	0,38
Łyniew	0,22	0,59	0,41
Małgorzacin	-1,80	1,34	-0,23
Marylin	0,08	0,54	0,31
Polubicze Dworskie	0,79	-2,35	-0,78
Polubicze Wiejskie II	0,25	-0,93	-0,34
Polubicze Wiejskie I	0,26	-0,80	-0,27
Ratajewicze	-0,10	0,94	0,42
Rowiny	-0,11	0,91	0,40
Wisznice	0,79	0,01	0,40
Wisznice-Kolonia	0,18	0,86	0,52
Wygoda	0,43	0,13	0,28

Źródło: Opracowanie własne.

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika dotyczącego kapitału społecznego oraz uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Rysunek 20. Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

PODSUMOWANIE DIAGNOZY KONCENTRACJI NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Z obszarami z kumulacją zjawisk kryzysowych mamy do czynienia w sytuacji koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Aby móc stwierdzić, że na danym terenie występuje taka sytuacja, dokonano sumowania wskaźników dotyczących poszczególnych zjawisk, otrzymując syntetyczny wskaźnik społeczny. Wartość tego wskaźnika pozwala określić natężenie zjawisk kryzysowych na terenie danej jednostki analitycznej - im wyższa wartość wskaźnika tym większe natężenie zjawisk kryzysowych.

Tabela 23. Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego

Sołectwo	Bezrobocie	Ubóstwo	Przestępczość	Osoby ze szczególnymi potrzebami	Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	Syntetyczny wskaźnik społeczny
Curyn	0,00	0,53	-0,22	-0,43	0,69	0,57
Dołholiska	-0,77	1,62	0,66	1,72	-1,69	1,54
Dubica Dolna	0,14	-0,36	0,01	-0,35	-0,62	-1,18
Dubica Górna	-0,22	-0,40	0,52	-0,40	0,13	-0,37
Horodyszcze	0,07	-0,25	-0,17	-0,85	0,38	-0,82
Łyniew	-0,57	0,12	-0,47	0,46	0,41	-0,05
Małgorzacin	-0,24	2,51	-1,11	1,24	-0,23	2,17
Marylin	3,43	-1,13	0,47	0,01	0,31	3,09
Polubicze Dworskie	-0,49	-0,37	0,11	-0,39	-0,78	-1,92
Polubicze Wiejskie II	-0,72	-0,52	-0,73	0,06	-0,34	-2,25
Polubicze Wiejskie I	-0,78	-0,53	-0,11	-0,29	-0,27	-1,98
Ratajewicze	-0,12	0,02	-0,33	-0,37	0,42	-0,38
Rowiny	0,33	-0,55	1,12	1,28	0,40	2,58
Wisznice	0,00	0,66	1,28	-0,46	0,40	1,88
Wisznice-Kolonia	-0,01	-0,48	-0,83	-1,15	0,52	-1,95
Wygoda	-0,09	-0,86	-0,21	-0,06	0,28	-0,94

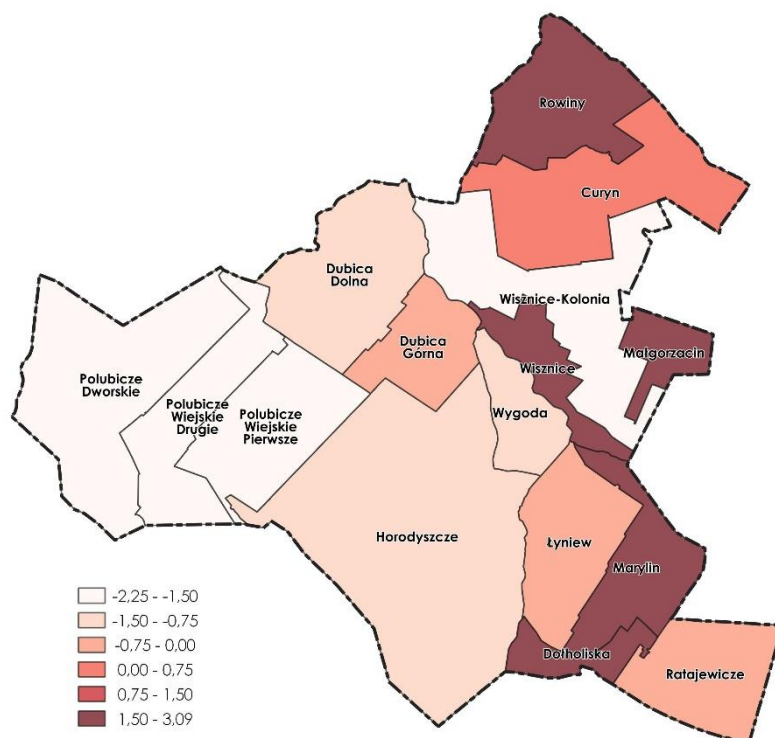
Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości syntetycznego wskaźnika społecznego odnotowano w 6 sołectwach: Curyn, Dołholiska, Małgorzacin, Marylin, Rowiny oraz Wisznice. Najwyższą wartość wskaźnika syntetycznego odnotowano w sołectwie Marylin (3,09). Bardzo wysoką wartością syntetycznego wskaźnika społecznego (2,58) charakteryzuje się również sołectwo Rowiny, położone w północno-wschodniej części gminy. W przypadku pozostałych jednostek wartość wskaźnika kształtowała się w granicach $0,58 \div 2,17$.

Stosownie do zapisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, przedsięwzięcia rewitalizacyjne prowadzi się na terenach charakteryzujących się występowaniem stanu kryzysowego. Obszar gminy znajdujący się w takim stanie, to taki obszar, na którym mamy do czynienia z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. W wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej zjawisk społecznych jako obszary z kumulacją zjawisk kryzysowych należy uznać

te jednostki, dla których syntetyczny wskaźnik społeczny przyjmuje wartości dodatnie, co świadczy o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych.

Rysunek 21. Syntetyczny wskaźnik społeczny

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z powyższym za obszary gminy z kumulacją zjawisk kryzysowych w sferze społecznej należy uznać tereny jednostek: Curyń, Dołholiska, Małgorzacin, Marylin, Rowiny oraz Wisznice.

Tabela 24. Zestawienie danych dla jednostek analitycznych o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Curyń	0,57	1 436,97	8,3%	175	3,6%
Dołholiska	1,54	295,80	1,7%	43	0,9%
Małgorzacin	2,17	323,66	1,9%	47	1,0%
Marylin	3,09	760,18	4,4%	73	1,5%
Rowiny	2,58	1 005,88	5,8%	136	2,8%
Wisznice	1,88	436,35	2,5%	1 364	28,1%

Źródło: Opracowanie własne.

ANALIZA WYSTĘPOWANIA NEGATYWNYCH ZJAWISK W POZOSTAŁYCH SFERACH

Zgodnie z przepisami ustawowymi, obszar gminy, na którym występuje kumulacja negatywnych zjawisk społecznych, czyli znajdujący się w stanie kryzysowym można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk (art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji):

- gospodarczych, w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
- środowiskowych, w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalnych, w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,
- technicznych, w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Przy analizie negatywnych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej zrezygnowano z obliczania wskaźnika syntetycznego. Zgodnie z przyjętą metodyką, jeśli w danej jednostce analitycznej zidentyfikowano przynajmniej jeden wskaźnik cząstkowy wyższy niż 0 dotyczący danej sfery to uznano, że w tej jednostce występują negatywne zjawiska w tej sferze. Ponadto z uwagi na fakt, że niektóre negatywne zjawiska są bardzo trudne lub nawet niemożliwe do parametryzacji, obok wskaźników ilościowych, kryzys w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej identyfikowano także jakościowo, jako opis pewnych problemów i zjawisk kryzysowych.

SFERA GOSPODARCZA

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem decydującym o rozwoju społecznym i gospodarczym układów przestrzennych w różnych skalach, również lokalnych. Obok przedstawionej i omówionej powyżej struktury bezrobocia (generującej stan kryzysowy przede wszystkim w sferze społecznej), kluczowymi wskaźnikami obrazującymi sytuację gospodarczą Gminy Wisznice są dane dotyczące podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Należy także podkreślić, że sfera gospodarcza jest silnie sprzężona ze sferą społeczną. Zachodzące w niej zjawiska, w tym zmiany w liczbie podmiotów gospodarczych, liczba zawieszonych i wykreślonych podmiotów, możliwość uzyskania pomocy związanej z założeniem własnej działalności wpływają na lokalny rynek pracy i na aktywność zawodową mieszkańców.

Na terenie Gminy Wisznice na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było 347 podmiotów gospodarczych, co stanowi 4,3% ogółu podmiotów zarejestrowanych w powiecie bialskim. Wskaźnik przedsiębiorczości obszaru, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców wyniósł 76 i był równy wartości dla powiatu bialskiego (76), lecz istotnie niższy od wartości dla województwa lubelskiego (98).

W strukturze podmiotów gospodarki w Gminie Wisznice zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób – stanowią one 96,0% zarejestrowanych podmiotów. Podmioty małe, liczące od 10 do 49 pracujących, obejmują 4,0%. Na terenie gminy nie prowadzą działalności średnie i duże przedsiębiorstwa. Najliczniejszą grupę zarejestrowanych podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Biorąc pod uwagę podział podmiotów według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), najwięcej podmiotów prowadziło działalność w Sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych” – 25,9%. W tej grupie najliczniej reprezentowane były firmy z działu 47 – „Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi”, które stanowiły 54,4% podmiotów w sekcji. Znacznie mniej przedsiębiorstw prowadziło działalność w zakresie handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (dział 46) – 25,6% oraz handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi oraz naprawy pojazdów samochodowych (dział 45) – 20,0%. Drugą pod względem liczebności grupę jednostek gospodarczych tworzyły przedsiębiorstwa z Sekcji F „Budownictwo”, które stanowiły 13,0% ogółu firm działających na tym obszarze. Kolejną największą liczbą podmiotów prowadziła działalność w Sekcjach S „Pozostała działalność usługowa” i T „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby” – 10,7%, Sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” – 7,5%, Sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” – 7,2%, Sekcji Q „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna” – 7,2% oraz Sekcji H „Transport i gospodarka magazynowa” – 6,1%.

Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej analizowano na podstawie dwóch wskaźników cząstkowych:

- liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców,
- zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021.

Wskaźnikiem opisującym stan przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki na terenie Gminy Wisznice jest liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne na 100 mieszkańców. Niska wartość tego wskaźnika świadczy o niezadowalającym stopniu przedsiębiorczości mieszkańców, który skutkować może niską atrakcyjnością inwestycyjną

jednostki, niedostateczną ofertą świadczonych usług czy też pogłębianiem się zjawiska bezrobocia i ubóstwa, a co za tym idzie występowaniem zjawiska wykluczenia społecznego.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Wisznicach, na terenie gminy, według stanu na koniec 2021 r., działalność gospodarczą prowadziły 203 osoby fizyczne (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie).

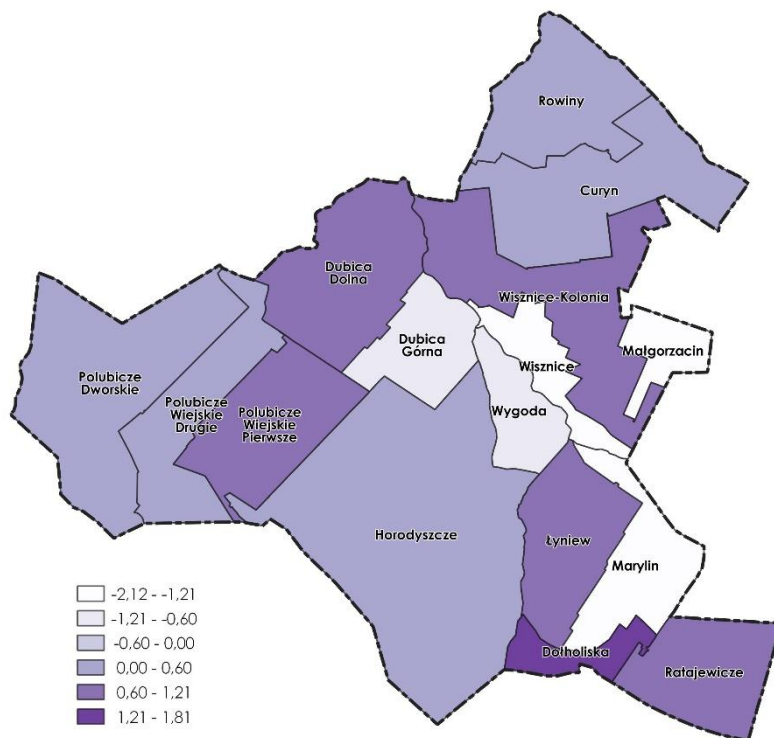
Tabela 25. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częstotliwości
Curyn	175	5	2,86	0,23
Dołholiska	43	0	0,00	1,81
Dubica Dolna	204	4	1,96	0,73
Dubica Górna	377	17	4,51	-0,68
Horodyszcze	775	22	2,84	0,24
Łyniew	169	3	1,78	0,83
Małgorzacin	47	3	6,38	-1,72
Marylin	73	4	5,48	-1,22
Polubicze Dworskie	137	4	2,92	0,20
Polubicze Wiejskie II	279	8	2,87	0,23
Polubicze Wiejskie I	282	6	2,13	0,64
Ratajewicze	149	3	2,01	0,70
Rowiny	136	4	2,94	0,19
Wisznice	1 364	97	7,11	-2,12
Wisznice-Kolonia	243	5	2,06	0,67
Wygoda	393	18	4,58	-0,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Dołholiska (1,81), gdzie żaden z mieszkańców nie prowadzi działalności gospodarczej. Dodatnią wartość wskaźnika charakteryzują się również sołectwa: Łyniew (0,83), Dubica Dolna (0,73), Ratajewicze (0,70), Wisznice-Kolonia (0,67), Polubicze Wiejskie Pierwsze (0,64), Horodyszcze (0,24), Curyn (0,23), Polubicze Wiejskie Drugie (0,23), Polubicze Dworskie (0,20) oraz Rowiny (0,19). Relatywnie wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców widoczny jest natomiast na terenie miejscowości gminnej - Wisznice (-2,12), gdzie skupia się działalność handlowa i usługowa.

Rysunek 22. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Informacji na temat zainteresowania prowadzeniem działalności gospodarczej wśród lokalnej społeczności oraz kondycji lokalnych przedsiębiorstw dostarcza również wskaźnik dotyczący zmiany liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021.

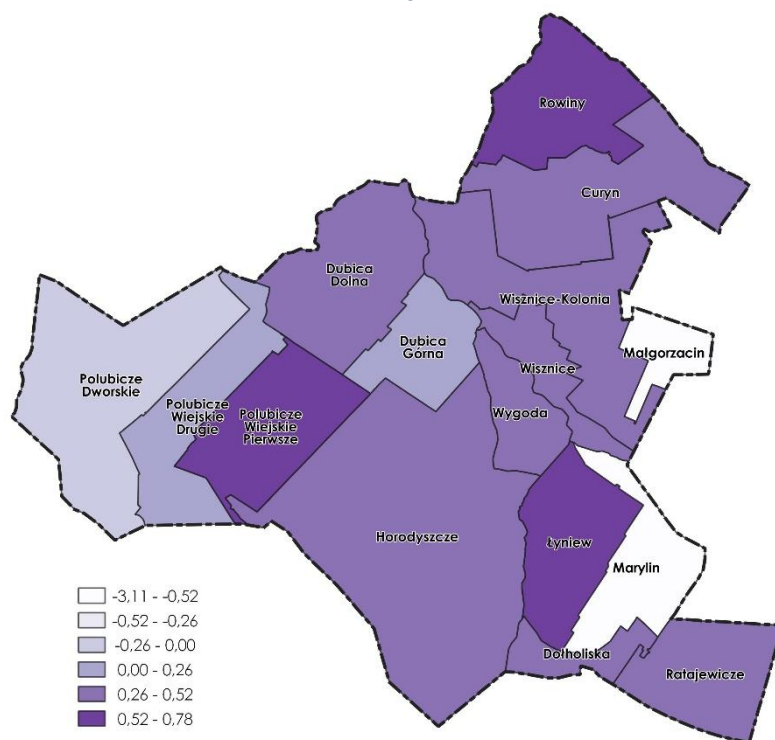
Tabela 26. Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021

Sołectwo	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą według stanu na koniec 2016 r.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą według stanu na koniec 2021 r.	Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021	Zestandaryzowany wskaźnik częstotkowy
Curyn	6	5	-0,17	0,51
Dołholiska	0	0	0,00	0,32
Dubica Dolna	4	4	0,00	0,32
Dubica Górna	14	17	0,21	0,07
Horodyszcze	22	22	0,00	0,32
Łyniew	4	3	-0,25	0,61
Malgorzacin	1	3	2,00	-1,97
Marylin	1	4	3,00	-3,11
Polubicze Dworskie	3	4	0,33	-0,06
Polubicze Wiejskie II	7	8	0,14	0,16
Polubicze Wiejskie I	10	6	-0,40	0,78
Ratajewicze	3	3	0,00	0,32
Rowiny	5	4	-0,20	0,55
Wisznice	100	97	-0,03	0,35
Wisznice-Kolonia	6	5	-0,17	0,51
Wygoda	18	18	0,00	0,32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 oraz danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Spadek oraz relatywnie najniższy przyrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w stosunku do 2016 r. odnotowano w sołectwach: Polubiczne Wiejskie Pierwsze (0,78), Łyniew (0,61), Rowiny (0,55), Curyń (0,51), Wisznice-Kolonia (0,51), Wisznice (0,35), Dołholiska (0,32), Dubica Dolna (0,32), Horodyszcze (0,32), Ratajewicze (0,32), Wygoda (0,32), Polubiczne Wiejskie Drugie (0,16) oraz Dubica Górna (0,07).

Rysunek 23. Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021

Źródło: Opracowanie własne.

W sferze gospodarczej dokonano analizy dwóch wskaźników przedstawiających poziom zjawisk kryzysowych. Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej występuje na terenie sołectw: Curyń, Dołholiska, Dubica Dolna, Horodyszcze, Łyniew, Polubiczne Wiejskie Drugie, Polubiczne Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze, Rowiny oraz Wisznice-Kolonia, gdzie zaobserwowano występowanie obu negatywnych zjawisk dotyczących niskiej aktywności gospodarczej mieszkańców oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw. Negatywnie zjawiska w sferze gospodarczej odnotowano również w jednostkach: Dubica Górna, Polubiczne Dworskie, Wisznice oraz Wygoda. Jedynie w sołectwach: Małgorzacin oraz Marylin wartości wszystkich wskaźników cząstkowych przyjęły wartości ujemne (korzystne).

Tabela 27. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej

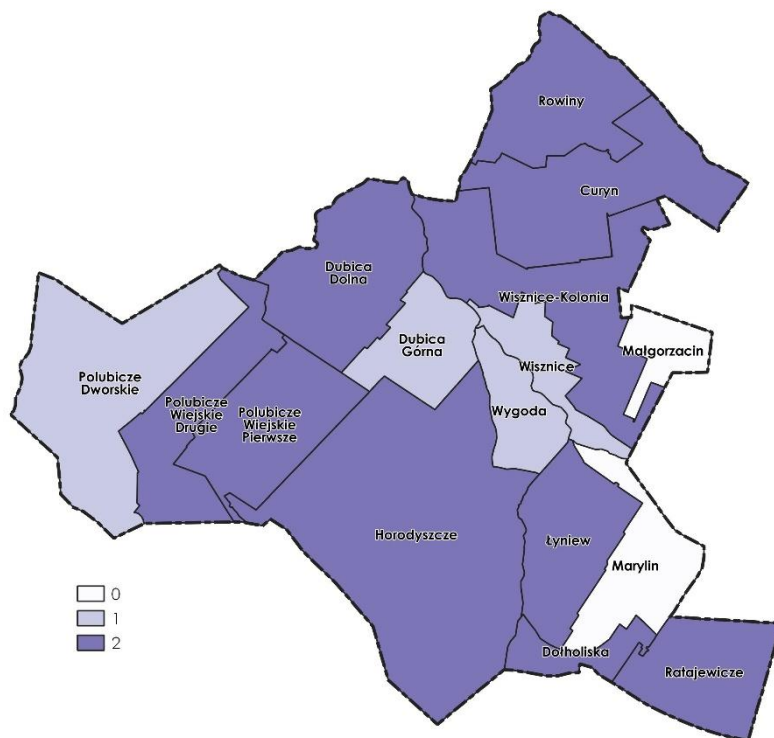
Sołectwo	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021	Liczba negatywnych zjawisk
Curyń	+	+	2
Dołholiska	+	+	2
Dubica Dolna	+	+	2
Dubica Górna	-	+	1
Horodyszcze	+	+	2
Łyniew	+	+	2
Małgorzacin	-	-	0
Marylin	-	-	0
Polubiczne Dworskie	+	-	1

Polubicze Wiejskie II	+	+	2
Polubicze Wiejskie I	+	+	2
Ratajewicze	+	+	2
Rowiny	+	+	2
Wisznice	-	+	1
Wisznice-Kolonia	+	+	2
Wygoda	-	+	1

Źródło: Opracowanie własne

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Rysunek 24. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Jednym z równie ważnych aspektów diagnozy obszarów zdegradowanych, wymagających działań interwencyjnych jest sfera środowiskowa. Kondycja środowiska naturalnego wpływa na jakość życia mieszkańców oraz stanowi o atrakcyjności i potencjale danego obszaru.

W dokumentach strategicznych oraz planistycznych gminy jako kluczowe problemy ekologiczne wymagające rozwiązania wskazane zostały następujące kwestie:

- zanieczyszczenie powietrza, związane przede wszystkim z intensywnym ruchem komunikacyjnym, jak również z dużą ilością kotłowni węglowych,
- uciążliwość powodowaną nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego,
- obecność odpadów niebezpiecznych dla środowiska oraz zdrowia mieszkańców.

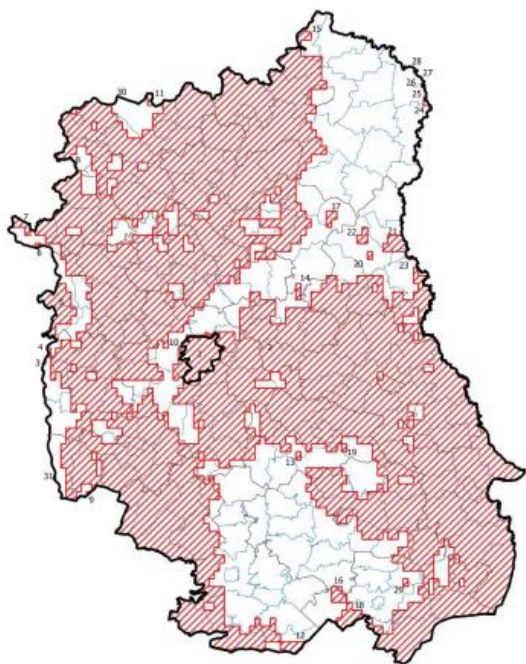
Biorąc pod uwagę powyższe, negatywne zjawiska w sferze środowiskowej analizowano na podstawie trzech wskaźników:

- udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie,
- występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego,
- udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia.

Zanieczyszczenie powietrza stanowi wszystkie znajdujące się w nim substancje stałe, ciekłe lub gazowe nie będące jego naturalnymi składnikami lub występujące w stężeniach nieodpowiadających jego naturalnemu składowi. Substancje zanieczyszczające powietrze można podzielić na pyłowe i gazowe, a ich źródłem może być zarówno emisja antropogeniczna – wynikająca z działalności człowieka, jak i emisja naturalna. Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego wpływają: emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa, obejmująca zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z kotłowni, indywidualnych palenisk domowych i zakładów prywatnych, emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu oraz emisja nieorganizowana, związana ze składowaniem odpadów, w tym nielegalnym.

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego wyznaczono 2 strefy: Aglomerację Lubelską (kod strefy: PL0601) oraz strefę lubelską (kod strefy: PL0602), do której zalicza się Gmina Wisznice. Stan jakości powietrza określa ocena roczna sporządzona na podstawie informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze. W 2021 r. ocenę jakości powietrza w województwie lubelskim wykonano dla następujących substancji: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10 i PM2,5, arsen, kadm, nikiel, benzo(a)piren dla kryteriów ochrony zdrowia, oraz dwutlenku siarki, tlenku azotu, ozonu dla kryteriów ochrony roślin.

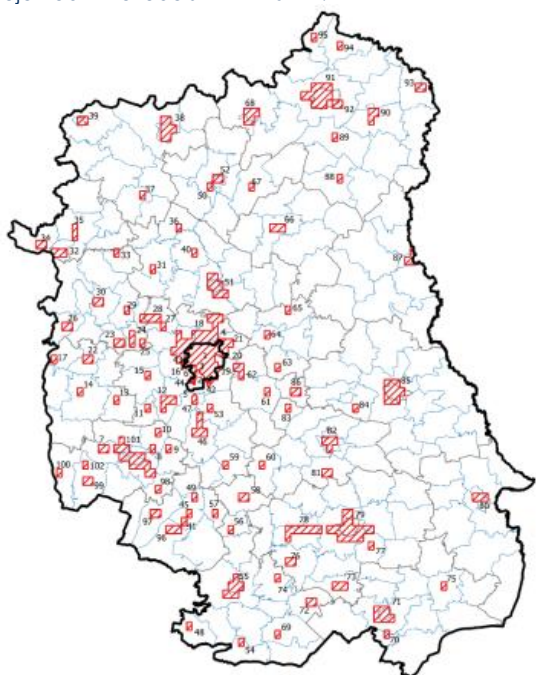
Rysunek 25. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.

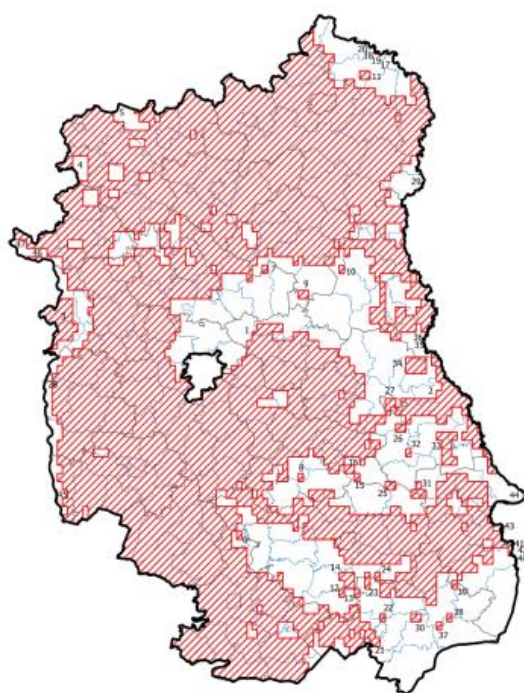
Rysunek 26. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego fazy II pyłu zawieszonego PM_{2,5} określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.

Rysunek 27. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.

Rysunek 28. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę roślin w województwie lubelskim w 2021 r.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2021.

Ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2021 według kryterium ochrony zdrowia wykazała:

- przekroczenie średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} faza II. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy C1. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły Miasto Lublin – głównie

część centralną i północną, centralną część Miasta Biała Podlaska oraz niewielki obszar w gminie Niemce w strefie lubelskiej;

- przekroczenie średniorocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy C. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły większą część miasta Lublin, poza niewielkimi obszarami na wschodzie i południu oraz tereny miejskie, podmiejskie i pozamiejskie w strefie lubelskiej, w tym zabudowany obszar sołectwa Wisznice;
- przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy D2. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły cały obszar Miasta Lublin oraz znaczną część terenów miejskich, podmiejskich i pozamiejskich w strefie lubelskiej.

Ponadto, ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2021 według kryterium ochrony roślin wykazała przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu. W zakresie tego zanieczyszczenia strefa lubelska została zaliczona do klasy D2. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły znaczną część terenów podmiejskich i pozamiejskich w strefie lubelskiej, w tym cały obszar Gminy Wisznice. Biorąc pod uwagę powyższe, największym problemem analizowanego obszaru pozostaje zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem w pyłe zawieszonym PM10 oraz pyłem zawieszonym PM2,5, szczególnie w sezonie grzewczym. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, zwłaszcza w sezonie jesiennozimowym, które sprzyjają kumulacji zanieczyszczeń.

Na terenie Gminy Wisznice nie istnieje ani sieć ciepłownicza ani sieć gazowa, dlatego mieszkańcy korzystają z indywidualnych kotłowni opalanych na paliwo stałe. Źródła te tworzą tzw. niską emisję, która pogarsza stan środowiska naturalnego obszaru i jest głównym źródłem emisji powierzchniowej na terenie gminy. Niska emisja stanowi emisję spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych do atmosfery, ze źródeł emisji znajdujących się na wysokości nie większej niż 40 m, głównie z lokalnych kotłowni i domowych źródeł ciepła. Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest to, że powodowana jest ona przez liczne źródła ciepła wprowadzające do powietrza niewielkie ilości zanieczyszczeń. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Wisznicach, według stanu na koniec 2021 r. na terenie gminy aż 1 084 budynki wyposażone były w źródła ciepła (piece grzewcze, kotłownie) na paliwo stałe (węgiel).

Tabela 28. Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie

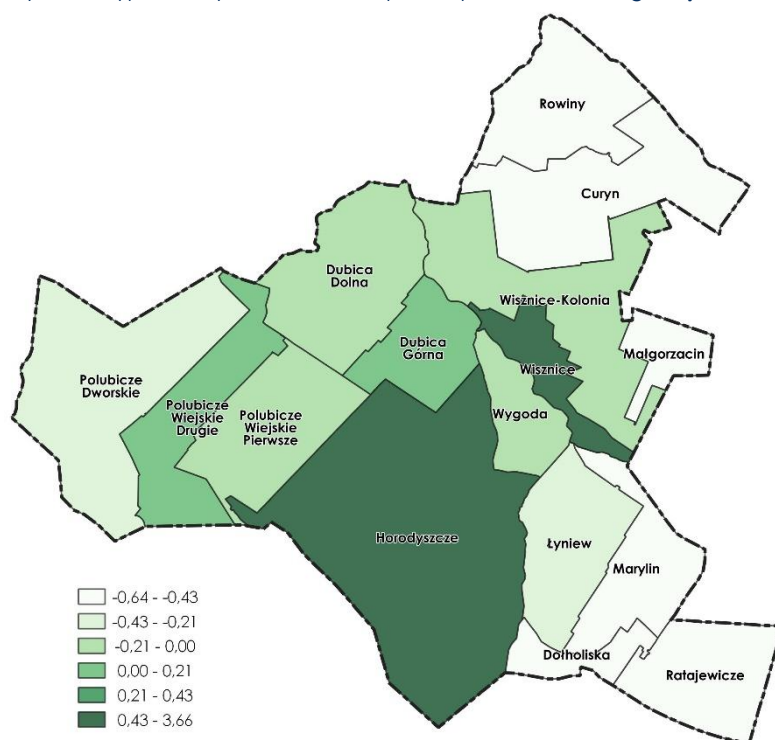
Sołectwo	Liczba budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe	Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyń	28	2,58	-0,44
Dołholiska	16	1,48	-0,57
Dubica Dolna	49	4,52	-0,21
Dubica Górna	69	6,37	0,01
Horodyszcze	132	12,18	0,71
Łyniew	38	3,51	-0,33
Małgorzacin	10	0,92	-0,64
Marylin	19	1,75	-0,54
Polubicze Dworskie	30	2,77	-0,42
Polubicze Wiejskie II	71	6,55	0,04
Polubicze Wiejskie I	60	5,54	-0,09

Ratajewicze	25	2,31	-0,47
Rowiny	22	2,03	-0,51
Wisznice	398	36,72	3,66
Wisznice-Kolonia	58	5,35	-0,11
Wygoda	59	5,44	-0,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Z powyższej analizy wynika, że największym udziałem budynków wyposażonych w źródła ciepła (piece grzewcze, kotłownie) na paliwo stałe (węgiel) w ogólnej liczbie takich budynków wyróżniają się sołectwa: Wisznice (3,66), Horodyszcze (0,71), Polubicze Wiejskie Drugie (0,04) oraz Dubica Górna (0,01).

Rysunek 29. Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie

Źródło: Opracowanie własne.

Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń zaliczanych do emisji liniowej (komunikacyjnej) jest emisja spalin pochodzących z ruchu kołowego. W przypadku emisji z transportu drogowego, jako pojedyncze emitory traktuje się odcinki dróg, dla których emisję określa natężenie i struktura ruchu pojazdów. Transport drogowy jest najważniejszym źródłem emisji tlenków azotu, a także ważnym źródłem emisji pyłu zawieszonego oraz węglowodorów aromatycznych. Emisja z transportu związana jest z procesem spalania paliw, ścieraniem się okładzin w hamulcach oraz opon i nawierzchni jezdni, a także unoszeniem cząstek stałych z powierzchni gruntu/jezdni na skutek ruchu pojazdów (tzw. emisja wtórna). Ruch drogowy jest również głównym źródłem emisji hałasu do środowiska. Na stopień uciążliwości ruchu komunikacyjnego wpływa natężenie ruchu, struktura ruchu pojazdów, stan techniczny i prędkość ich poruszania, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, układ sieci komunikacyjnej. Wzrastające zagrożenie hałasem komunikacyjnym związane jest zarówno z systematycznym wzrostem natężenia ruchu, jak również z powstawaniem nowych obszarów wrażliwych w zasięgu uciążliwości hałasu oraz wzrostem populacji zamieszkującej przy głównych szlakach komunikacyjnych.

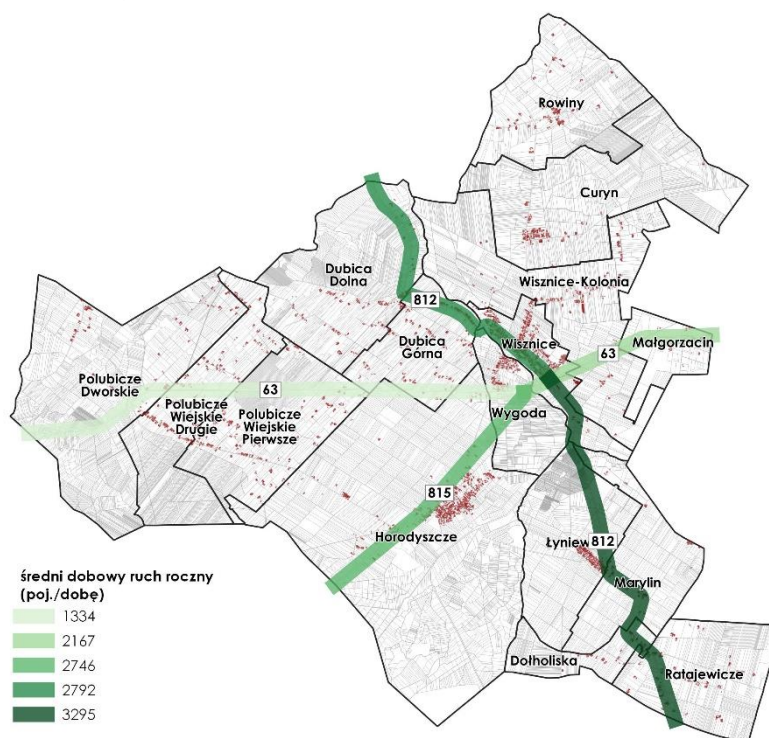
Zanieczyszczenie powietrza oraz emisja hałasu związane są z głównymi trasami drogowymi przebiegającymi przez teren gminy. Szkielet układu komunikacyjnego Gminy Wisznice tworzy droga krajowa nr 63 relacji Radzyń Podlaski – Sławatycze, a także drogi wojewódzkie: nr 812 relacji Biata Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec – Krasnystaw oraz nr 815 relacji Wisznice - Parczew - Siemień – Lubartów. Droga wojewódzka nr 812 stanowi bezpośrednie połączenie z drogą krajową nr 2 (Warszawa - Siedlce - Terespol - granica państwa Białoruś), będącą polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E30 oraz drogą krajową nr 63. Szczegółowych danych dotyczących najważniejszych parametrów oraz charakterystyk ruchu drogowego dla odcinków sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy dostarczają wyniki badań prowadzonych w ramach Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021.

Tabela 29. Wykaz odcinków pomiarowych oraz średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych w punktach pomiarowych na drogach krajowych i wojewódzkich na terenie Gminy Wisznice

Numer odcinka pomiarowego	Numer drogi	Nazwa odcinka	Długość odcinka (km)	Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych
80407	63	Rudno, ul. Lubelska (DW813) – Wisznice, ul. Włodawska (DW812)/	19,320	1 334
80408	63	Wisznice, ul. Włodawska (DW812) – Sławatycze, ul. Kodeńska (Dw816)	24,387	2 167
06042	812	Łomazy - Wisznice (DK63)	16,873	2 792
06043	812	Wisznice (DK63) - Mosty	15,618	3 295
06065	815	Wisznice (DK63) - Przewłoka (DW818)	20,741	2 746

Źródło: Opracowanie własne nad podstawie Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021.

Rysunek 30. Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych w punktach pomiarowych na drogach krajowych i wojewódzkich na terenie Gminy Wisznice

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie wyników badania można stwierdzić, że obciążenie ruchem pojazdów silnikowych nie było równomierne i było uzależnione od znaczenia poszczególnych odcinków dróg w sieci komunikacyjnej. Największe obciążenie ruchem na terenie Gminy Wisznice

wystąpiło na drodze wojewódzkiej nr 812 i wynosiło 3 295 poj./dobę. Znaczne obciążenie ruchem, wynoszące 2 746 poj./dobę, zarejestrowano również na drodze wojewódzkiej nr 815.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że najbardziej narażeni na uciążliwości związane z natężeniem ruchu drogowego na terenie Gminy Wisznice są mieszkańcy sołectwa Wisznice, gdzie droga krajowa krzyżuje się z drogami wojewódzkimi, a także mieszkańcy jednostek Dubica Górna oraz Horodyszcze, w których drogi wojewódzkie przebiegają przez tereny mieszkalne o zwartej zabudowie. Niedogodności związane z ruchem komunikacyjnym mogą odczuwać także mieszkańcy jednostek: Dołholiska, Dubica Dolna, Łyniew, Marylin oraz Ratajewicze, zamieszkujący budynki zlokalizowane w bliskiej odległości od drogi krajowej oraz dróg wojewódzkich. W pozostałych jednostkach uciążliwości - z uwagi na mniejsze natężenie ruchu drogowego oraz przebieg dróg przez tereny rolnicze oraz leśne, w oddaleniu od zabudowy mieszkalnej – są relatywnie niewielkie.

Istotnym problemem w sferze środowiskowej gminy jest nadal wysoki poziom nagromadzenia wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Elektronicznym Systemie Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” na terenie Gminy Wisznice zinwentaryzowano 5 397 650 kg wyborów zawierających azbest. Według stanu na koniec 2021 r. do usunięcia pozostało 4 632 612 kg azbestu. Azbest został uznany za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym także życia i zdrowia ludzi, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Powodem takiej kwalifikacji jest fakt, że stosowanie azbestu oraz zawierających go produktów, w następstwie narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien, może być przyczyną poważnych schorzeń. Najwięcej wyrobów azbestowych znajduje się na budynkach gospodarczych i mieszkalnych. Wraz ze starzeniem się materiału azbestowe włókna uwalniają się do powietrza, stanowiąc ogromne zagrożenie dla mieszkających w pobliżu ludzi.

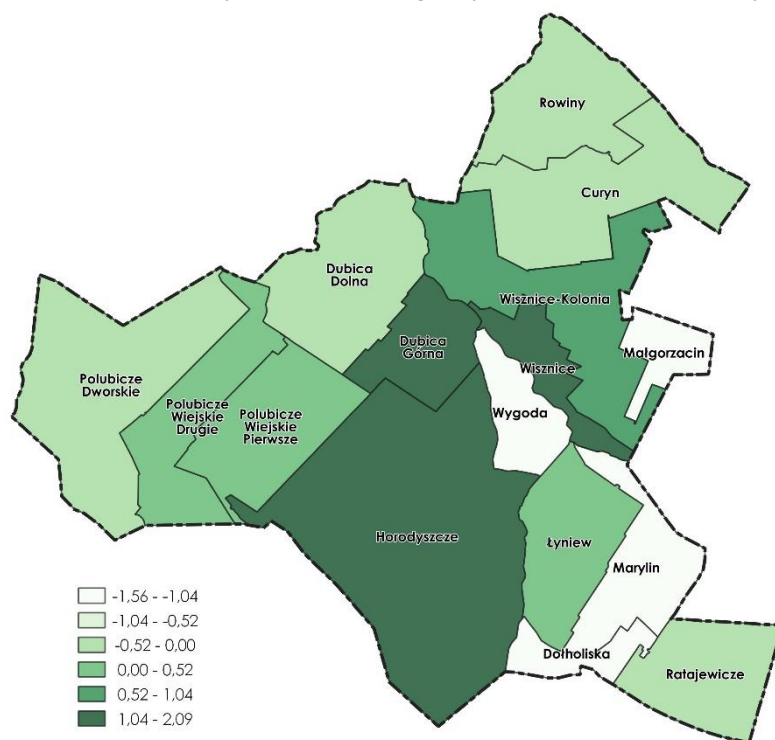
Tabela 30. Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia

Sołectwo	Udział masy wyborów zawierających azbest	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	264 185	5,70	-0,20
Dołholiska	154 250	3,33	-1,05
Dubica Dolna	267 540	5,78	-0,17
Dubica Górna	435 135	9,39	1,13
Horodyszcze	495 435	10,69	1,60
Łyniew	294 310	6,35	0,04
Małgorzacin	87 940	1,90	-1,56
Marylin	126 679	2,73	-1,26
Polubicze Dworskie	226 844	4,90	-0,49
Polubicze Wiejskie II	354 290	7,65	0,50
Polubicze Wiejskie I	303 195	6,54	0,11
Ratajewicze	281 436	6,08	-0,06
Rowiny	236 872	5,11	-0,41
Wisznice	558 368	12,05	2,09
Wisznice-Kolonia	399 030	8,61	0,85
Wygoda	147 103	3,18	-1,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Na podstawie powyższej analizy wytypowano obszary, w których stopień zagrożenia zanieczyszczenia środowiska z uwagi na obecność azbestu był wyższy niż średnia wartość dla gminy. Najwyższą masą wyrobów zawierających azbest charakteryzują się sołectwa: Wisznice (2,09), Horodyszcze (1,60), Dubica Górna (1,13), Wisznice-Kolonia (0,85), Polubicze Wiejskie Drugie (0,50), Polubicze Wiejskie Pierwsze (0,11) oraz Łyniew (0,04).

Rysunek 31. Udział masy wyrobów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia

Źródło: Opracowanie własne.

W sferze środowiskowej dokonano analizy zjawisk kryzysowych dotyczących zanieczyszczenia powietrza, związanego przede wszystkim z intensywnym ruchem komunikacyjnym, jak również z dużą ilością kotłowni węglowych, uciążliwości powodowanych nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego oraz obecności wyrobów azbestowych, stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców.

Tabela 31. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej

Sołectwo	Natężenie szkodliwej emisji	Występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego	Obecność wyrobów azbestowych	Liczba negatywnych zjawisk
Curyń	-	-	-	0
Dołholiska	-	+	-	1
Dubica Dolna	-	+	-	1
Dubica Górna	+	+	+	3
Horodyszcze	+	+	+	3
Łyniew	+	+	-	2
Małgorzacin	-	-	-	0
Marylin	-	+	-	1
Polubicze Dworskie	-	-	-	0
Polubicze Wiejskie II	+	-	+	2
Polubicze Wiejskie I	+	-	-	1
Ratajewicze	-	+	-	1

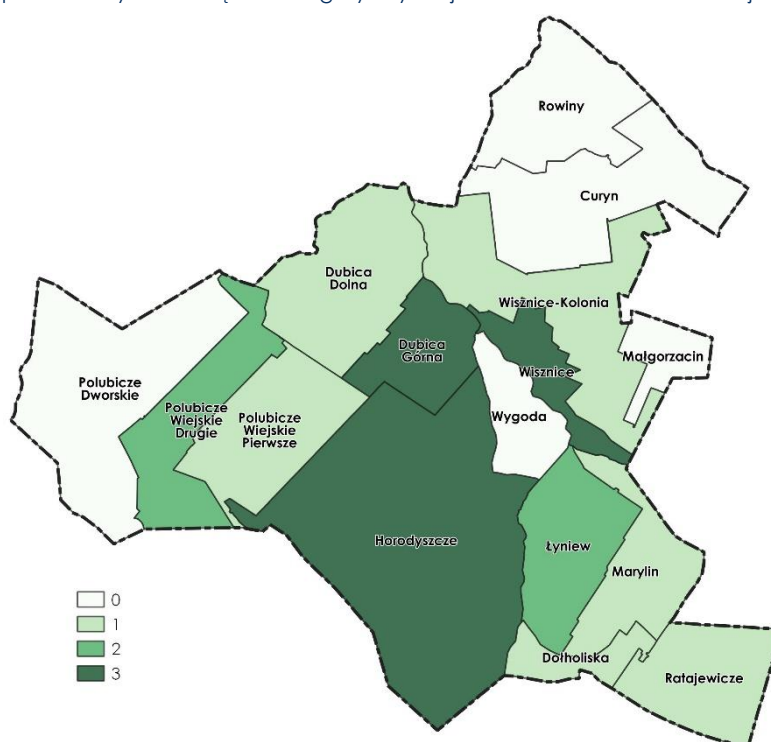
Rowiny	-	-	-	0
Wisznice	+	+	+	3
Wisznice-Kolonia	+	-	-	1
Wygoda	-	-	-	0

Źródło: Opracowanie własne

Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej występuje na terenie jednostek Dubica Górna, Horodyszcze i Wisznice, gdzie zaobserwowano występowanie negatywnych zjawisk dotyczących zarówno przekroczenia standardów jakości środowiska, jak i obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi. Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej odnotowano również w sołectwach: Dołholiska, Dubica Dolna, Łyniew, Marylin, Polubicze Wiejskie Drugie, Polubicze Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze oraz Wisznice-Kolonia.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Rysunek 32. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej

Źródło: Opracowanie własne.

SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji za problemy przestrzenno-funkcjonalne uznaje się w szczególności: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niską jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niskiej jakości tereny publiczne. Jakość i dostępność przestrzeni publicznej ma współcześnie istotne znaczenie zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak i atrakcyjności gminy dla użytkowników zewnętrznych i inwestorów. Przestrzeń publiczna, rozumiana jako przestrzeń otwarta o ogólnej dostępności, pełni ważne funkcje społeczne, kulturalne, gospodarcze, rekreacyjne i turystyczne, jest nośnikiem tożsamości gminy, a także buduje jej wizerunek i jest czynnikiem identyfikacji dla mieszkańców. Przestrzeń publiczna odgrywa również ważną rolę w życiu mieszkańców, w procesie tworzenia społeczeństwa oraz stymulowaniu aktywności życiowej, tym samym powinna odgrywać ważną rolę w procesie rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Analiza negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych rozpatrywana była w zakresie oceny nagromadzenia zasobu dziedzictwa kulturowego oraz dostępności do wybranych usług i przestrzeni publicznych. Negatywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej analizowano na podstawie czterech wskaźników:

- dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej;
- dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.

Ważnym elementem wpływającym na zwiększanie się jakości życia jest dobra dostępność do miejsc świadczących usługi kulturalne. W placówkach kulturalnych organizowane są wydarzenia i prowadzona jest działalność o charakterze edukacyjnym, plastycznym, muzycznym. Oddalenie od miejsc realizacji oferty kulturalnej ma negatywny wpływ na częstotliwość korzystania z różnorodnych zajęć i wydarzeń. Na terenie Gminy Wisznice zidentyfikowano 9 obiektów kultury. Działalność kulturalna prowadzona jest przede wszystkim przez Gminny Ośrodek Kultury i Oświaty oraz Gminną Bibliotekę Publiczną. Obie jednostki organizacyjne gminy mieszczą się w jednym budynku w Wygodzie. Ponadto ośrodek prowadzi działalność kulturalną w Centrum Kultury Chrześcijańskiej w Wisznicach, Wiejskim Domu Kultury w Horodyszczu, Centrum Kultury Lokalnej w Rowinach oraz w Świetlicy Wiejskiej w Dubicy Dolnej.

Tabela 32. Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej

Sołectwo	Liczba obiektów infrastruktury kulturalnej	Rodzaj obiektu	Stan techniczny obiektu
Curyń	1	światlica wiejska	stan zły
Dołholiska	0	-	-
Dubica Dolna	1	światlica wiejska	stan dobry
Dubica Górna	0	-	-
Horodyszcze	1	światlica wiejska z biblioteką	stan dobry
Łyniew	1	światlica wiejska	stan dobry
Małgorzacin	0	-	-
Marylin	0	-	-
Polubicze Dworskie	0	-	-

Polubicze Wiejskie II	0	-	-
Polubicze Wiejskie I	1	świątlica wiejska	stan dobry
Ratajewicze	1	świątlica wiejska	stan dostateczny
Rowiny	2	świątlica wiejska	stan dostateczny
		Centrum Kultury Lokalnej	stan zły
Wisznice	1	Centrum Kultury Chrześcijańskiej	stan dobry
Wisznice-Kolonia	0	-	-
Wygoda	1	Gminny Ośrodek Kultury i Oświaty	stan dobry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można stwierdzić, że na terenie sołectw: Curyń, Dołholiska, Dubica Górna, Małgorzacin, Marylin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie, Rowiny oraz Wisznice-Kolonia nie zidentyfikowano obiektów infrastruktury kulturalnej lub istniejące obiekty znajdują się w złym stanie technicznym. Mieszkańcy tych jednostek mają zatem ograniczoną dostępność do miejsc świadczących usługi kulturalne.

Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną na terenie gminy tworzą: stadion sportowy i boiska wielofunkcyjne w Wisznicach, boiska szkolne, place zabaw oraz siłownie. Miejscem odpoczynku i spędzania wolnego czasu na terenie gminy jest również zalew Horodyszczy. Pomimo działań podejmowanych przez władze gminy stan zagospodarowania obiektów i terenów sportowo-rekreacyjnych w gminie nadal należy uznać za niewystarczający.

Tabela 33. Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Sołectwo	Liczba obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Rodzaj obiektu	Stan techniczny obiektu
Curyń	0	-	-
Dołholiska	0	-	-
Dubica Dolna	1	boisko przy szkole z placem zabaw	stan dobry
Dubica Górna	0	-	-
Horodyszcze	2	boisko przy szkole z placem zabaw	stan dobry
		plac zabaw przy świątlicy	stan dobry
Łyniew	0	-	-
Małgorzacin	0	-	-
Marylin	0	-	-
Polubicze Dworskie	0	-	-
Polubicze Wiejskie II	0	-	-
Polubicze Wiejskie I	1	plac zabaw	stan dobry
Ratajewicze	0	-	-
Rowiny	0	-	-
Wisznice	7	stadion sportowy: boisko sportowe wraz z budynkami zaplecza socjalnego	stan dobry
		boiska wielofunkcyjne przy szkole podstawowej (boisko wielofunkcyjne, boisko do koszykówki, boisko do siatkówki, kort tenisowy)	stan dobry
		plac zabaw w centrum miejscowości	stan bardzo dobry
		dwa place zabaw przy szkole	stan dostateczny
		siłownia w budynku przy szkole podstawowej	stan dobry
		siłownia otwarta	stan bardzo dobry
Wisznice-Kolonia	0	-	-
Wygoda	0	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można stwierdzić, że na terenie sołectw: Curyń, Dotholiska, Dubica Górna, Łyniew, Małgorzacin, Marylin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie, Ratajewicze, Rowiny, Wisznice-Kolonia oraz Wygoda nie zidentyfikowano obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Mieszkańcy tych jednostek mają zatem ograniczoną dostępność do obiektów sportowych i miejsc wypoczynku.

Obiekty zabytkowe są jednym z najistotniejszych potencjałów obszarów rewitalizacji. Jednocześnie nagromadzenie takich obiektów, zwłaszcza w sytuacji wieloletnich zaniedbań remontowych, sprawia niejednokrotnie, że obszary te stanowią miejsca koncentracji problemów w sferze technicznej, związanych ze złym stanem obiektów budowlanych lub ich niewystarczającym wyposażeniem w podstawowe instalacje. Zasoby dziedzictwa kulturowego nie zawsze są właściwie dostrzegane, odpowiednio wyeksponowane oraz wykorzystane.

Gmina Wisznice legitymuje się bardzo bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym, a na jej obszarze występuje szereg obiektów i ich zespołów, które posiadają wysoką wartość kulturową. Na terenie gminy znajduje się 7 obiektów zabytkowych lub zespołów obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego oraz jeden zabytek archeologiczny wpisany do księgi „C” (zgodnie z Obwieszczeniem Nr 1/2022 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego). Do rejestru wpisano m.in.: zespół pałacowo – parkowy w Horodyszczu wybudowany w latach 1818 - 1828, według projektu Antonio Corazzi dla Juliana Frankowskiego, zespół dworski i folwarczny, z drugiej połowy XIX w. w Polubiczach Dworskich, kościół pw. Św. Jana Ewangelisty w Polubiczach Wiejskich – dawna cerkiew unicka z XVII w., kościół filialny pw. Św. Jerzego i Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Wisznicach z 1870 - 1872 r. – dawna cerkiew grekokatolicka, zespół kościoła parafialnego p.w. Przemienienia Pańskiego w Wiszniach z 1937 - 1950 r., czy też grodzisko w Horodyszczu okresu wczesnego średniowiecza.

Tabela 34. Zabytki położone na terenie Gminy Wisznice wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i zabytków archeologicznych

Miejscowość	Zakres wpisu	Numer rejestru
Horodyszcze	zespół pałacowo-parkowy: pałac z 1818 - 1828 r., park ze stawami z XVIII w.	A/162
Horodyszcze	dwie kapliczki przydrożne (drewniana z 1866 r. i murowana z 1951 r.) wraz z otoczeniem	A/1660
Polubicze Wiejskie Pierwsze	drewniana cerkiew unicka - obecnie kościół parafialny pw. św. Jana Ewangelisty z 1924 - 1927 r. wraz z cmentarzem przykościelnym i otaczającym drzewostanem	A/1284
Polubicze Dworskie	zespół dworski i folwarczny z II połowy XIX w.: dwór, zabudowania gospodarcze (budynek gospodarczy, stajnia, stróżówka), komin dawnej gorzelni, park, stary sad	A/1422
Wisznice	zespół kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego z 1937 - 1950 r. wraz z otaczającym drzewostanem, dawna plebania z II połowy XIX w.	A/1332
Wisznice	cerkiew grekokatolicka - obecnie kościół rzymskokatolicki pw. św. Jerzego i Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z 1870 - 1872 r. wraz z otaczającym drzewostanem	A/1333
Wisznice	cmentarz na ul. Kościelnej (nieczynny; unicko-katolicki, później prawosławny)	A/1399
Horodyszcze Łyniew	grodzisko obejmujące majdan i zewnętrzny wał dookolny, zwane przez miejscową ludność Cerkwiskiem, datowane na okres wczesnośredniowieczny (XI-XII), położone w miejscowości Horodyszcze oraz miejscowości Łyniew; wały wczesnośredniowieczne zlokalizowane otaczające drugim pierścieniem majdan grodziska w Horodyszczu	C/23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Obwieszczenia Nr 1/2022 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego.

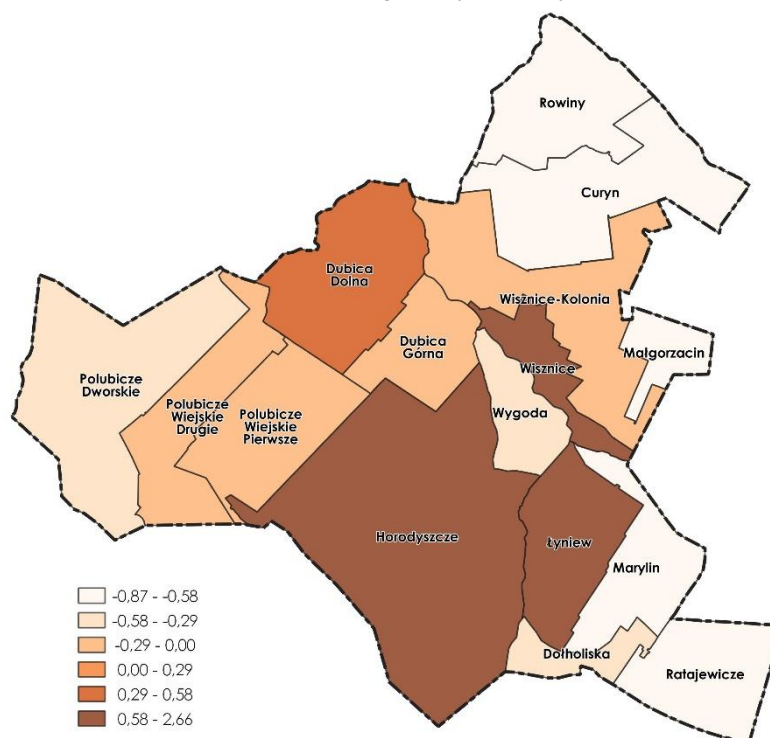
Obiekty o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, nie wpisane do rejestru zabytków, ujęto również w gminnej ewidencji zabytków przyjętej Zarządzeniem Nr 264 Wójta Gminy Wisznice z 10 lipca 2018 r.

Tabela 35. Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie

Sołectwo	Liczba budynków obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków	Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Curyn	0	0,00	-0,87
Dołholiska	8	3,45	-0,39
Dubica Dolna	24	10,34	0,57
Dubica Górna	11	4,74	-0,21
Horodyszcze	46	19,83	1,89
Łyniew	31	13,36	0,99
Małgorzacin	0	0,00	-0,87
Marylin	4	1,72	-0,63
Polubicze Dworskie	6	2,59	-0,51
Polubicze Wiejskie II	13	5,60	-0,09
Polubicze Wiejskie I	11	4,74	-0,21
Ratajewicze	1	0,43	-0,81
Rowiny	0	0,00	-0,87
Wisznice	59	25,43	2,66
Wisznice-Kolonia	11	4,74	-0,21
Wygoda	7	3,02	-0,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Rysunek 33. Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie

Źródło: Opracowanie własne.

Obiekty zabytkowe – wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków – z jednej strony stanowią oczywisty potencjał, jeśli chodzi o dziedzictwo kulturowe, z drugiej strony jednak bardzo często znajdują się one w złym stanie technicznym, wymagającym szerokich prac konserwatorsko-remontowych. Wśród czynników przyczyniających się do degradacji zabytków na terenie gminy należy wymienić m.in.: niedostateczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz brak dostępu do obiektów zabytkowych, które znajdują się w posiadaniu prywatnym. Problemy dotyczące odbudowy, utrzymania i zabezpieczenia zabytków mają również charakter finansowy i obejmują wysokie koszty utrzymania zabytków i niewystarczające środki finansowe w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rewaloryzację i rewitalizację obiektów zabytkowych. Należy zwrócić również uwagę na nierzadko występującą skomplikowaną sytuację własnościową tych nieruchomości.

Zabytki rejestrowe znajdują się również na terenie sołectw: Wisznice, Horodyszcze, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Pierwsze oraz Łyniew. Natomiast biorąc pod uwagę zapisy gminnej ewidencji zabytków najwięcej obiektów zabytkowych, a tym samym najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Wisznice (2,66), Horodyszcze (1,89), Łyniew (0,99) i Dubica Dolna (0,57).

W sferze funkcjonalno-przestrzennej dokonano analizy zjawisk dotyczących nagromadzenia zasobu dziedzictwa kulturowego oraz dostępności do wybranych obiektów infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.

Tabela 36. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej

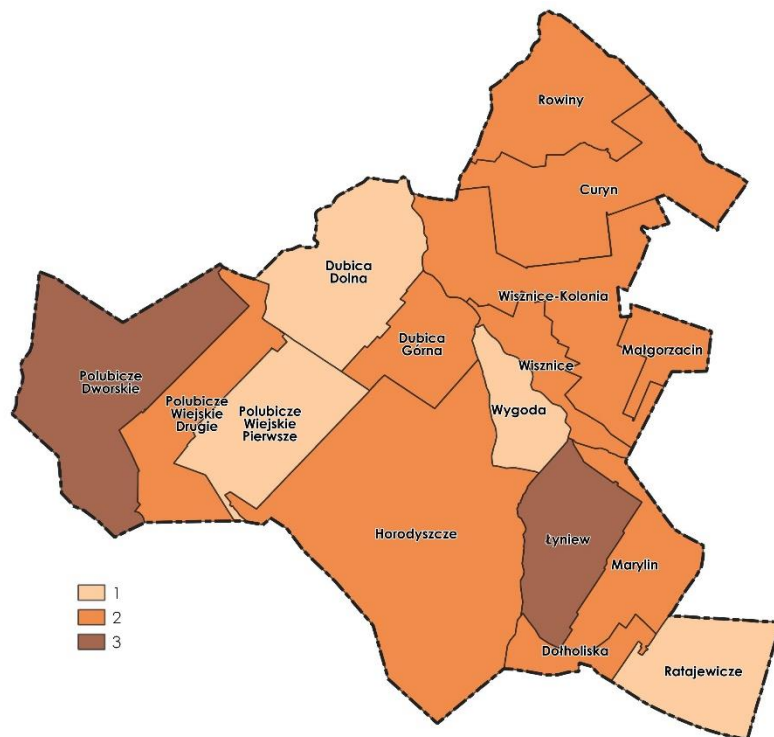
Sołectwo	Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej	Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	Nagromadzenie obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków	Liczba negatywnych zjawisk
Curyn	+	+	-	-	2
Dołholiska	+	+	-	-	2
Dubica Dolna	-	-	-	+	1
Dubica Górna	+	+	-	-	2
Horodyszcze	-	-	+	+	2
Łyniew	-	+	+	+	3
Małgorzacin	+	+	-	-	2
Marylin	+	+	-	-	2
Polubicze Dworskie	+	+	+	-	3
Polubicze Wiejskie II	+	+	-	-	2
Polubicze Wiejskie I	-	-	+	-	1
Ratajewicze	-	+	-	-	1
Rowiny	+	+	-	-	2
Wisznice	-	-	+	+	2
Wisznice-Kolonia	+	+	-	-	2
Wygoda	-	+	-	-	1

Źródło: Opracowanie własne

Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej występuje na terenie sołectw Łyniew i Polubicze Dworskie, gdzie zaobserwowano występowanie negatywnych zjawisk dotyczących nagromadzenia obiektów zabytkowych, jak i utrudnionej dostępności do wybranych usług i infrastruktury. Negatywnie zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej odnotowano również w pozostałych jednostkach.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Rysunek 34. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej

Źródło: Opracowanie własne.

SFERA TECHNICZNA

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego dodatkowego negatywnego zjawiska. Ustawodawca uznał, że do katalogu takich zjawisk zaliczyć można zagadnienia techniczne, dotyczące w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Analiza negatywnych zjawisk technicznych w Gminie Wisznice rozpatrywana była na podstawie czterech wskaźników cząstkowych:

- udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie,
- dostęp do sieci kanalizacyjnej,
- udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac modernizacyjnych lub termomodernizacyjnych w łącznej ich liczbie,
- udział obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie.

Komfort życia na danym obszarze zależy od rozwoju funkcji mieszkaniowej, nadążającej za zwiększającymi się potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców. Zasoby mieszkaniowe na poziomie lokalnym powinny być rozumiane szeroko jako zasoby, które służą zaspokojeniu potrzeb osób o różnym poziomie dochodów i różnych aspiracjach. Szczególną rolę w lokalnym systemie mieszkaniowym pełnią zasoby komunalne oraz rozwiązania, które ułatwiają dostęp do mieszkań rodzinom o niższym statusie materialnym oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Należy mieć jednak na uwadze, że komunalne zasoby mieszkaniowe często charakteryzują się problemami polegającymi na złym stanie technicznym, obniżonym standardzie mieszkań i ich niefunkcjonalności, dużej liczbie mieszkań wspólnych. Warto również zauważyć, że mieszkania komunalne często zamieszkują osoby samotne oraz starsze, a także osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Działania zmierzające do poprawy jakości komunalnego zasobu mieszkaniowego mogą nie tylko polepszyć jakość życia mieszkańców, lecz również pozytywnie wpłynąć na wizerunek całej gminy.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Urząd Gminy w Wisznicach zasób mieszkaniowy gminy obejmuje 23 lokale komunalne.

Tabela 37. Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie

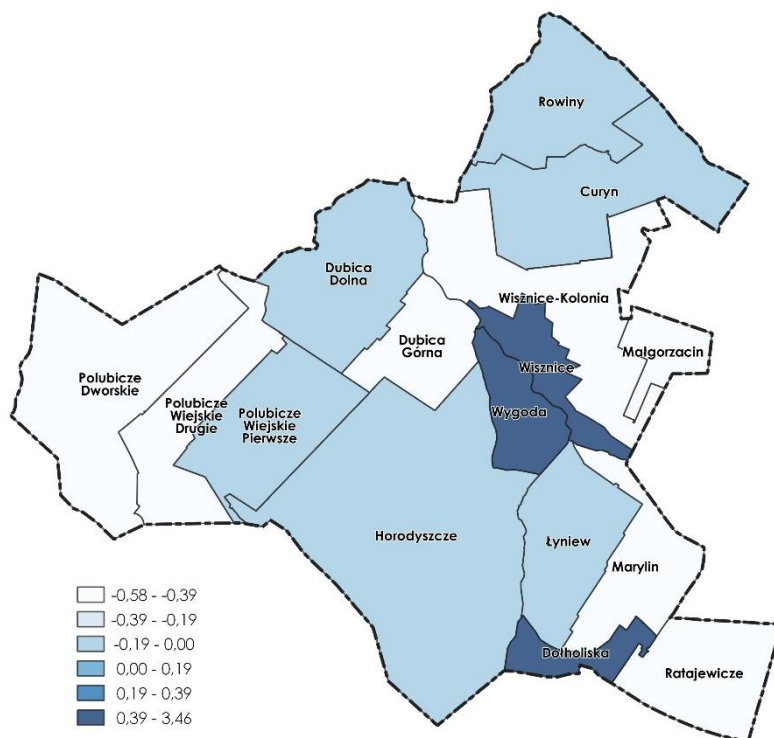
Sołectwo	Liczba lokali komunalnych	Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	1	4,35	-0,18
Dołholiska	3	13,04	0,63
Dubica Dolna	1	4,35	-0,18
Dubica Górna	0	0,00	-0,58
Horodyszcze	1	4,35	-0,18
Łyniew	1	4,35	-0,18
Małgorzacin	0	0,00	-0,58
Marylin	0	0,00	-0,58
Polubicze Dworskie	0	0,00	-0,58
Polubicze Wiejskie II	0	0,00	-0,58

Polubicze Wiejskie I	1	4,35	-0,18
Ratajewicze	0	0,00	-0,58
Rowiny	1	4,35	-0,18
Wisznice	10	43,48	3,46
Wisznice-Kolonia	0	0,00	-0,58
Wygoda	4	17,39	1,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Lokale komunalne w Gminie Wisznice skoncentrowane na terenie trzech sołectw: Wisznice (3,46), Wygoda (1,04) i Dołholiska (0,63).

Rysunek 35. Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie

Źródło: Opracowanie własne.

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju obszaru oraz w zasadniczy sposób wpływającym na ochronę środowiska jest sieć wodno-kanalizacyjna. Brak przyłączy do sieci może powodować nieefektywne korzystanie z obiektów budowlanych, zwiększać prawdopodobieństwo występowania negatywnych konsekwencji zdrowotnych dla mieszkańców, a także negatywnie wpływać na stan środowiska przyrodniczego.

Gmina posiada dwa podziemne ujęcia wody: w Wisznicach i Horodyszczu. Woda rozprowadzana jest siecią wodociągową o długości 136 km do 16 miejscowości i dostarczana jest do 1 579 odbiorców. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 82,7%, wobec 80,5% w powiecie bialskim oraz 87,5% w województwie lubelskim. Znacznie bardziej niekorzystnie przedstawia się natomiast sytuacja w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Długość kanalizacji sanitarnej na terenie gminy wynosi łącznie 57,8 km, a z kanalizacji korzysta 47,0% mieszkańców obszaru, wobec 40,3% w powiecie bialskim oraz 54,0% w województwie lubelskim. Część gospodarstw na terenie gminy posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków, które w sposób ekologiczny i efektywny pozwalają na neutralizację nieczystości. Przydomowe oczyszczalnie ścieków powinny być wykorzystywane na terenach o rozproszonej zabudowie, gdzie ze względu na zbyt wysokie koszty budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadniona. Nadal jednak wiele obiektów użyteczności publicznej oraz gospodarstw nie

korzystających z sieci kanalizacyjnej wyposażonych jest w osadniki bezodpływowe lub szamba. Nieuporządkowana gospodarka ściekowa nie tylko wpływa na komfort życia mieszkańców, lecz również stanowi duże zagrożenie dla jakości gleb i wód podziemnych, będących rezerwuarem wody pitnej.

Tabela 38. Dostęp do sieci kanalizacyjnej oraz stosowanie rozwiązań zapobiegających przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska

Sołectwo	Dostęp do sieci kanalizacyjnej	Liczba budynków mieszkalnych korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków	Liczba budynków mieszkalnych korzystających ze zbiorników bezodpływowych
Curyn	tak	4	5
Dolholiska	tak	4	0
Dubica Dolna	tak, częściowo	81	15
Dubica Górna	tak, częściowo	27	10
Horodyszcze	tak, częściowo	9	31
Łyniew	tak	0	0
Małgorzacin	nie	8	3
Marylin	tak	1	7
Polubicze Dworskie	nie	11	14
Polubicze Wiejskie II	nie	38	5
Polubicze Wiejskie I	nie	87	6
Ratajewicze	tak, częściowo	20	5
Rowiny	nie	27	15
Wisznice	tak	0	16
Wisznice-Kolonia	tak, częściowo	21	10
Wygoda	tak	0	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Sieć kanalizacyjna obejmuje swoim zasięgiem teren 6 sołectw. W sołectwach: Małgorzacin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie, Polubicze Wiejskie Pierwsze oraz Rowiny brakuje kanalizacji sanitarnej, natomiast w sołectwach: Dubica Dolna, Dubica Górna, Horodyszcze, Ratajewicze oraz Wisznice-Kolonia obejmuje ona swoim zasięgiem jedynie część jednostki.

Budynki użyteczności publicznej są ogólnodostępnymi obiektami budowlanymi, które znajdują się w przestrzeni publicznej i wypełniają zadania polegające na zaspokajaniu zbiorowych i indywidualnych potrzeb społecznych, publicznych, przez świadczenie powszechnie dostępnych usług. Obiekty spełniające funkcje publiczne są lokalizowane w miejscach publicznych szczególnie eksponowanych i istotnych pod wieloma względami dla społeczności lokalnej. Pomimo działań nadal wiele budynków użyteczności publicznej w Gminie Wisznice wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych lub termomodernizacyjnych, a także dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Termomodernizacja to ogół działań, których celem jest zmniejszenie zapotrzebowania budynku na energię ciepłą oraz zredukowanie zużycia energii pierwotnej. Obejmuje między innymi: zmiany w strukturze budynku, np. ocieplenie jego ścian albo remont dachu, modernizację systemów ogrzewania i wentylacji, remont systemów doprowadzających wodę, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, montaż energooszczędnego oświetlenia oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Poprzez modernizację obiektu budowlanego należy rozumieć natomiast podniesienie jego walorów estetycznych i użytkowych poprzez unowocześnienie, ulepszenie, uwspółcześnienie tego obiektu.

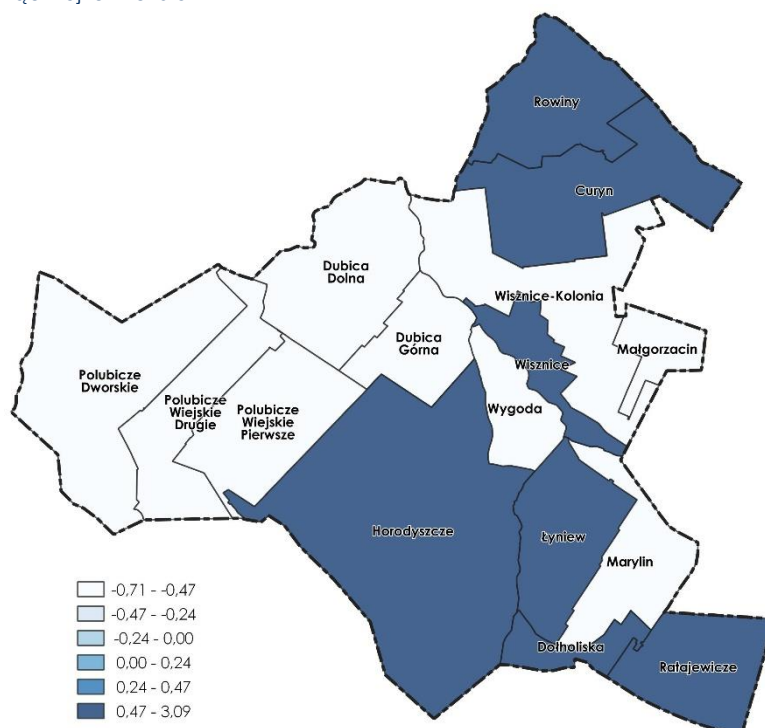
Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Wisznicach na terenie gminy znajduje się 9 budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych.

Tabela 39. Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie

Sołectwo	Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych	Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Curyn	1	11,11	0,56
Dolholiska	1	11,11	0,56
Dubica Dolna	0	0,00	-0,71
Dubica Górna	0	0,00	-0,71
Horodyszcze	1	11,11	0,56
Łyniew	1	11,11	0,56
Małgorzacin	0	0,00	-0,71
Marylin	0	0,00	-0,71
Polubicze Dworskie	0	0,00	-0,71
Polubicze Wiejskie II	0	0,00	-0,71
Polubicze Wiejskie I	0	0,00	-0,71
Ratajewicze	1	11,11	0,56
Rowiny	3	33,33	3,09
Wisznice	1	11,11	0,56
Wisznice-Kolonia	0	0,00	-0,71
Wygoda	0	0,00	-0,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Rysunek 36. Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie

Źródło: Opracowanie własne.

Budynki użyteczności publicznej wymagające głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych zlokalizowane są na terenie następujących sołectw: Rowiny (3,09), Curyń (0,56), Dołholiska (0,56), Horodyszcze (0,56), Łyniew (0,56), Ratajewicze (0,56) oraz Wisznice (0,56).

Działania gminy, dotyczące przestrzeni publicznej powinny nie tylko poprawiać jej jakość i estetykę, lecz również powinny być ukierunkowane na zapewnienie dostępności tej przestrzeni. Dostępność dotyczy wszystkich mieszkańców, ale w codziennym życiu jej brak odczuwają głównie osoby o szczególnych potrzebach, w tym indywidualnych, wynikających z braku pełnej sprawności. Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami osoba ze szczególnymi potrzebami to osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność dotyczy więc w szczególności osób: na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się, niewidomych i słabo widzących, głuchych i słabo słyszących oraz głuchoniewidomych, z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego).

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Wisznicach na terenie gminy znajduje się 18 budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

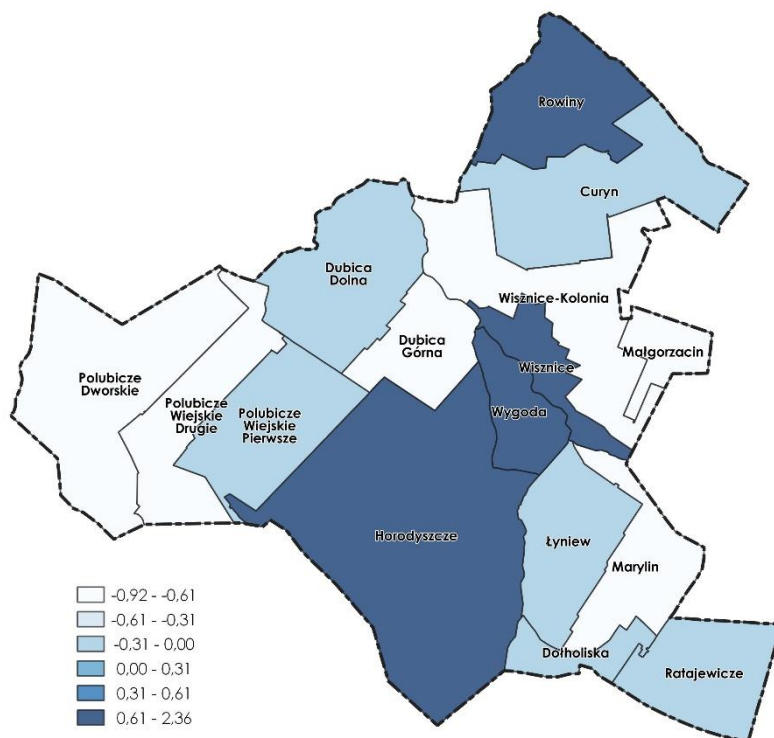
Tabela 40. Udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie

Sołectwo	Liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	Udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik częstkowy
Curyń	1	5,56	-0,10
Dołholiska	1	5,56	-0,10
Dubica Dolna	1	5,56	-0,10
Dubica Górna	0	0,00	-0,92
Horodyszcze	2	11,11	0,72
Łyniew	1	5,56	-0,10
Małgorzacin	0	0,00	-0,92
Marylin	0	0,00	-0,92
Polubicze Dworskie	0	0,00	-0,92
Polubicze Wiejskie II	0	0,00	-0,92
Polubicze Wiejskie I	1	5,56	-0,10
Ratajewicze	1	5,56	-0,10
Rowiny	3	16,67	1,54
Wisznice	4	22,22	2,36
Wisznice-Kolonia	0	0,00	-0,92
Wygoda	3	16,67	1,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wisznicach.

Największa liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami znajduje się na terenie sołectw: Wisznice (2,36), Rowiny (1,54), Wygoda (1,54) oraz Horodyszcze (0,72).

Rysunek 37. Udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie

Źródło: Opracowanie własne.

W sferze technicznej dokonano analizy czterech wskaźników przedstawiających poziom zjawisk kryzysowych dotyczących degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Tabela 41. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej

Sołectwo	Dostęp do sieci kanalizacyjnej	Liczba lokali komunalnych	Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji	Liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	Liczba negatywnych zjawisk
Curyn	-	-	+	-	1
Dołholiska	-	+	+	-	2
Dubica Dolna	+	-	-	-	1
Dubica Górna	+	-	-	-	1
Horodyszcze	+	-	+	+	3
Łyniew	-	-	+	-	1
Małgorzacin	+	-	-	-	1
Marylin	-	-	-	-	0
Polubicze Dworskie	+	-	-	-	1
Polubicze Wiejskie II	+	-	-	-	1

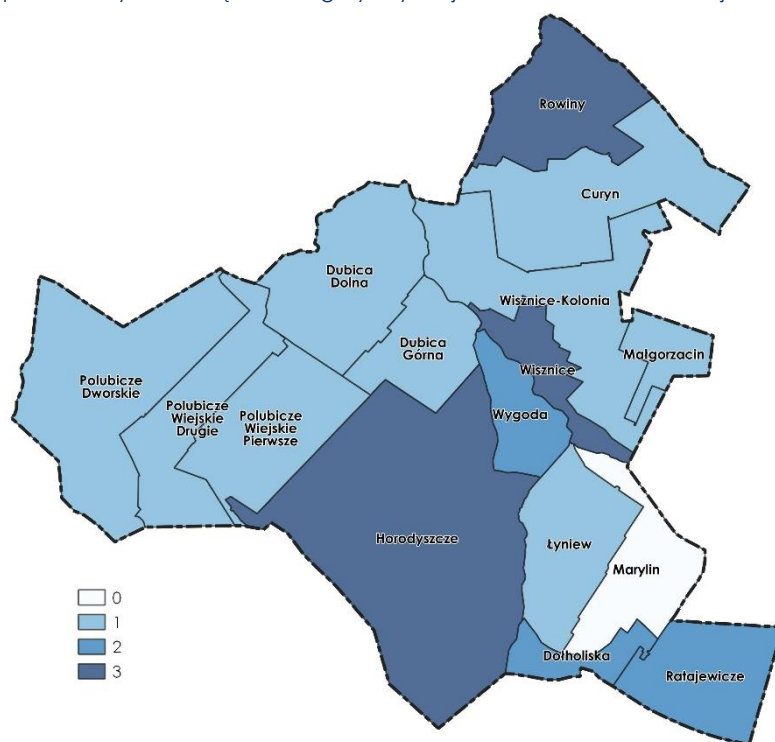
Polubicze Wiejskie I	+	-	-	-	1
Ratajewicze	+	-	+	-	2
Rowiny	+	-	+	+	3
Wisznice	-	+	+	+	3
Wisznice-Kolonia	+	-	-	-	1
Wygoda	-	+	-	+	2

Źródło: Opracowanie własne

Największa skala problemów w sferze technicznej występuje na terenie sołectw: Horodyszcze, Rowiny i Wisznice, gdzie odnotowano po trzy zjawiska kryzysowe. Negatywnie zjawiska w sferze technicznej zaobserwowano również na terenie jednostek: Curyń, Dołholiska, Dubica Dolna, Dubica Górna, Łyniew, Małgorzacin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie, Polubicze Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze, Wisznice-Kolonia oraz Wygoda.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Rysunek 38. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej

Źródło: Opracowanie własne.

DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji jako obszar zdegradowany można wskazać obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Zgodnie z przyjętą metodyką, za obszar zdegradowany uznano jednostki analityczne, dla których zdiagnozowano wysoką koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej (wyrażoną dodatnią wartością syntetycznego wskaźnika społecznego), oraz dla których zidentyfikowano (na zasadzie 0-1) przynajmniej jedno negatywne zjawisko w przynajmniej jednej z 4 sfer wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o rewitalizacji.

Tabela 42. Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej	Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej	Negatywne zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej	Negatywne zjawiska w sferze technicznej
Curyn	0,57	+	0	+	+
Dołholiska	1,54	+	+	+	+
Dubica Dolna	-1,18	+	+	+	+
Dubica Górna	-0,37	+	+	+	+
Horodyszcze	-0,82	+	+	+	+
Łyniew	-0,05	+	+	+	+
Małgorzacin	2,17	0	0	+	+
Marylin	3,09	0	+	+	0
Polubicze Dworskie	-1,92	+	0	+	+
Polubicze Wiejskie II	-2,25	+	+	+	+
Polubicze Wiejskie I	-1,98	+	+	+	+
Ratajewicze	-0,38	+	+	+	+
Rowiny	2,58	+	0	+	+
Wisznice	1,88	+	+	+	+
Wisznice-Kolonia	-1,95	+	+	+	+
Wygoda	-0,94	+	0	+	+

Źródło: Opracowanie własne.

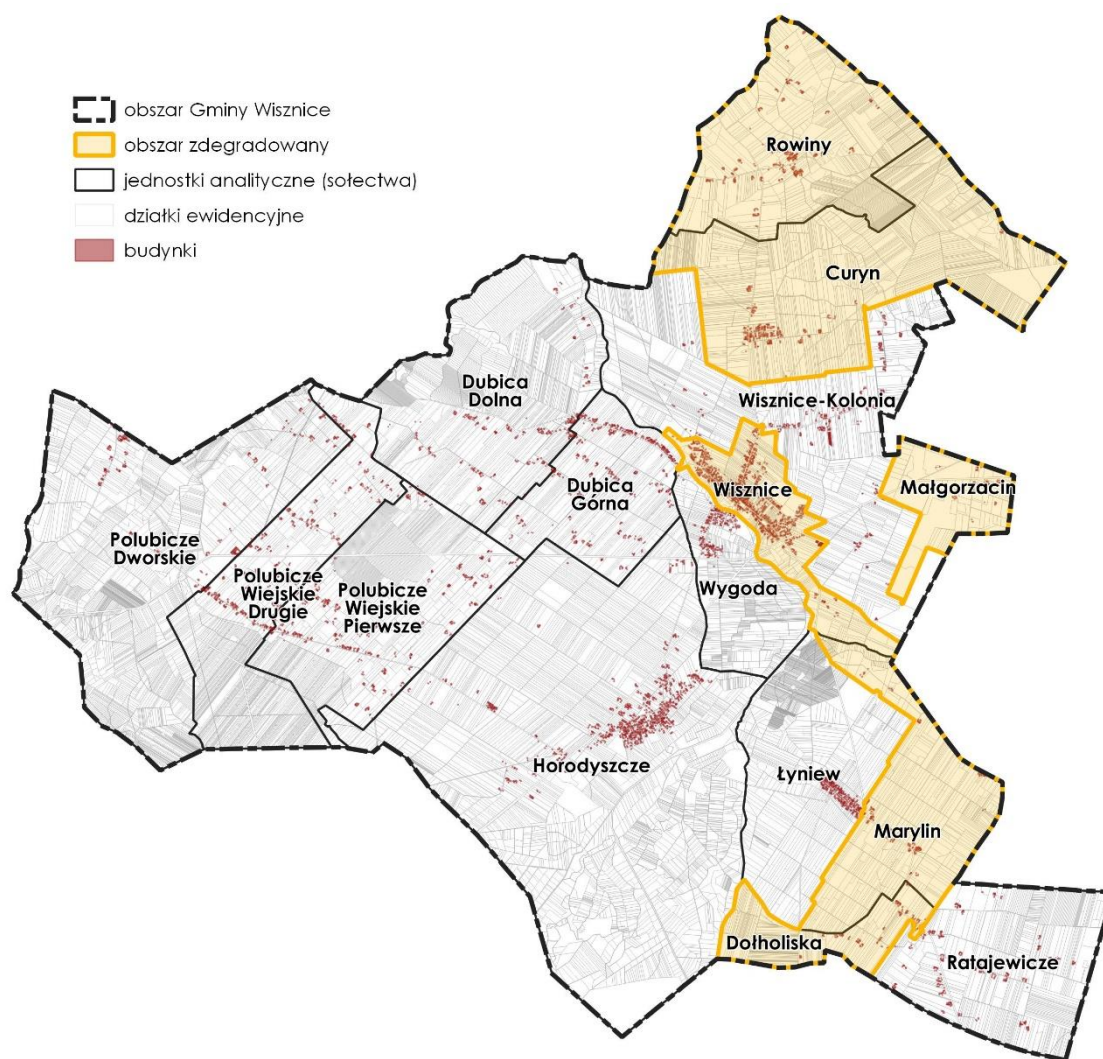
W związku z powyższym jako obszar zdegradowany Gminy Wisznice należy wskazać tereny jednostek: Curyn, Dołholiska, Małgorzacin, Marylin, Rowiny i Wisznice.

Tabela 43. Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Curyn	0,57	1 436,97	8,3%	175	3,6%
Dołholiska	1,54	295,80	1,7%	43	0,9%
Małgorzacin	2,17	323,66	1,9%	47	1,0%
Marylin	3,09	760,18	4,4%	73	1,5%
Rowiny	2,58	1 005,88	5,8%	136	2,8%
Wisznice	1,88	436,35	2,5%	1 364	28,1%
Razem	-	4 258,84	24,6%	1 838	37,9%

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 39. Obszar zdegradowany w Gminie Wisznice

Źródło: Opracowanie własne.

DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji jako obszar rewitalizacji wyznacza się obszar gminy obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, który:

- cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej,
- posiada istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego i na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację,
- nie przekracza 20% powierzchni gminy,
- jest zamieszkiwany przez nie więcej niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

W procesie delimitacyjnym, jako obszar zdegradowany wskazano obszar składający się z jednostek: Curyń, Dołholiska, Małgorzacin, Marylin, Rowiny i Wisznice. Uwzględniając pozostałe kryteria ustawowe, niemożliwym jest wskazanie całego obszaru zdegradowanego, jako obszaru rewitalizacji, ze względu na ograniczenia ludnościowe i powierzchniowe. Cały obszar zdegradowany zamieszkuje 37,9% mieszkańców gminy, co znacznie przekracza ustawowo dopuszczalny wskaźnik 30%, a pod względem powierzchniowym obszar ten obejmuje 24,6% powierzchni całej gminy.

Przy określaniu granic obszaru rewitalizacji kierowano się zasadami:

- zwartości i ciągłości obszaru, polegającej na unikaniu wyłączenia z granic obszaru pojedynczych działek oraz dzielenia działek niezgodnie z ich granicami ewidencyjnymi (wyjątkiem w tym wypadku były działki pod drogami i rzekami ze względu na ich fizjonomię), mającą na celu wskazanie granic obszar charakteryzującego się zwartą strukturą funkcjonalno-przestrzenną,
- podejścia zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie polegającą na uwzględnieniu w procesie delimitacji polityki przestrzennej oraz fizjonomii krajobrazu w taki sposób, aby obszar rewitalizacji obejmował kluczowe dla rozwoju gminy tereny wspierając w ten sposób procesy synergii rozwoju lokalnego.

Rewitalizacja jest formą specjalnej interwencji publicznej, mającą na celu ulokowanie w relatywnie krótkim czasie możliwie wielu zasobów na ograniczonym terenie w celu wywołania samopodtrzymujących się impulsów rozwojowych. Aby osiągnąć założone cele, musi być mocno skoncentrowana i ograniczona terytorialnie. Należy mieć na uwadze, że 30% mieszkańców to wysoki limit i przy objęciu takiego odsetka społeczności zamieszkującego rozległe tereny gminy działaniami rewitalizacyjnymi może być trudno zachować zasadę koncentracji środków na rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów. Objęcie obszarem rewitalizacji większej powierzchni o relatywnie niskim wskaźniku zaludnienia właściwie uniemożliwia prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji. Prowadzi to do rekomendacji obejmowania obszarem rewitalizacji mniejszej powierzchni gminy o relatywnie wyższych wskaźnikach zaludnienia. Należy również pamiętać, że obszary deficytowe powinny zostać wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów technicznych przestrzennych, ekonomicznych i społecznych, jednak z naciskiem położonym przede wszystkim na zdiagnozowane problemy społeczne i ich skalę.

Ponadto, w kontekście znaczenia poszczególnych jednostek analitycznych dla rozwoju lokalnego gminy oraz planowanych działań rewitalizacyjnych, warto podkreślić konieczność zachowania ciągłości rozpoczętych procesów rewitalizacyjnych. Należy pamiętać, że rewitalizacja jest procesem wieloaspektowym i długotrwałym, wymagającym zachowania konsekwencji.

Uwzględniając wyniki diagnozy delimitacyjnej (przede wszystkim skalę natężenia negatywnych zjawisk sfery społecznej), dane dotyczące liczby osób zamieszkujących poszczególne jednostki analityczne, jak również kierując się skalą potrzeb rewitalizacyjnych, rolą poszczególnych jednostek w strukturze gminy, z obszaru rewitalizacji wykluczono jednostki analityczne Curyń i Dołholiska. Jednostki te charakteryzują się najniższymi wartościami syntetycznego wskaźnika społecznego (odpowiednio 0,57 i 1,54), co wskazuje na relatywnie najlepszą sytuację spośród wszystkich jednostek obszaru zdegradowanego. Następnie z obszaru rewitalizacji wykluczono jednostki: Małgorzacin i Marylin, ze względu na małą liczbę ludności zamieszkałej, a tym samym niski wskaźnik zaludnienia, co uniemożliwia, a co najmniej zdecydowanie ogranicza prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji.

W kolejnym kroku, z tak wyznaczonych obszarów określono obszar rewitalizacji o wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej obejmujący:

- tereny zurbanizowane, tj. zabudowane działki w ich granicach ewidencyjnych na podstawie treści mapy zasadniczej gminy,
- istotne dla rozwoju lokalnego tereny, na których gmina zamierza prowadzić rewitalizację przy uwzględnieniu kluczowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- obszary, na których zlokalizowane są obiekty zabytkowe, kluczowe dla tożsamości i kultury gminy;
- obszary, na których znajduje się infrastruktura, której modernizacja i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców przyczyni się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów;
- obszary, na których znajduje się infrastruktura, w oparciu o którą można prowadzić szereg działań i projektów służących rewitalizacji.

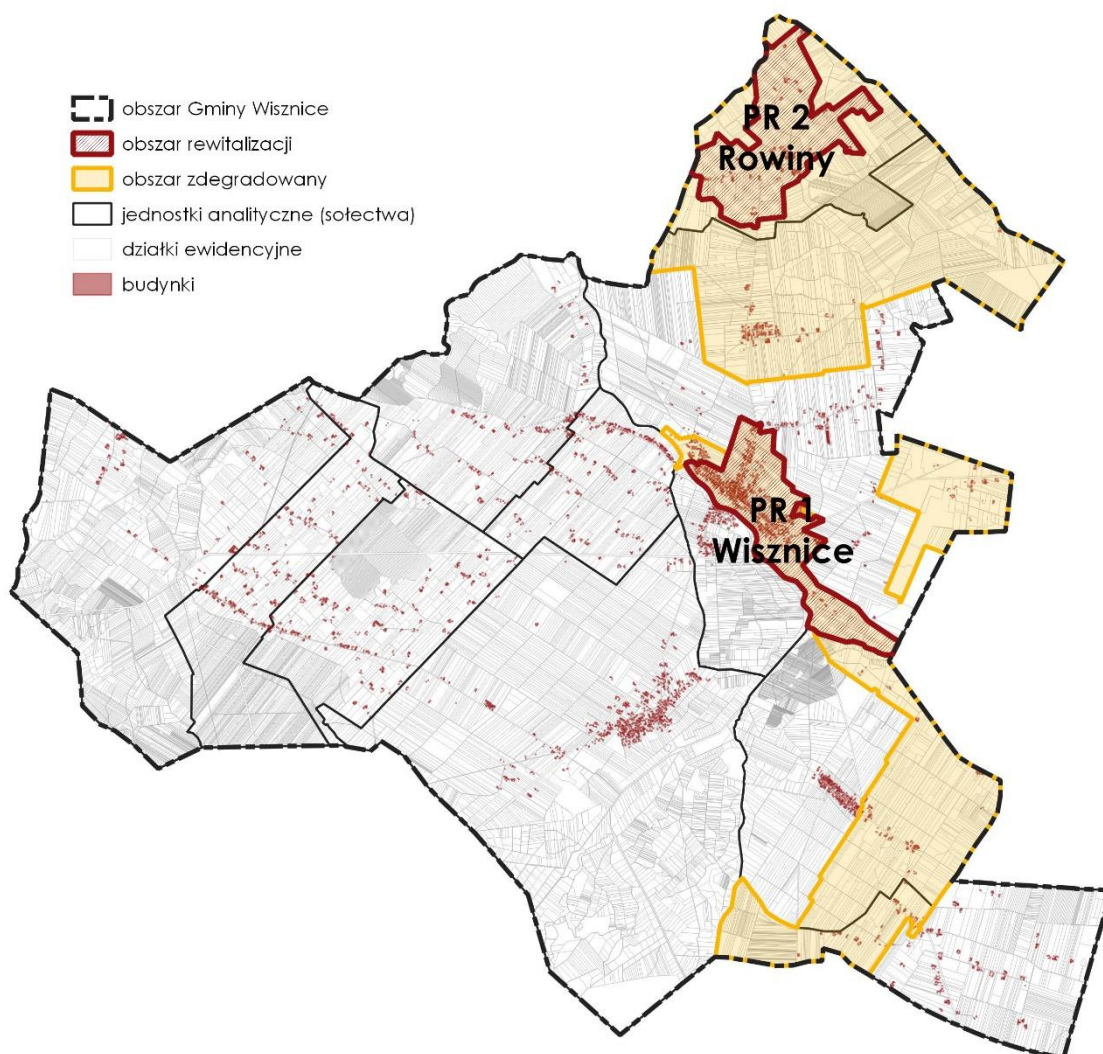
Biorąc pod uwagę powyższe, tj.: wytyczne wynikające z ustawy o rewitalizacji, strukturę funkcjonalno-przestrzenną, znaczenie poszczególnych terenów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, rozkład przestrzenny terenów zurbanizowanych, granice ewidencyjne działek, a także zamierzenia rewitalizacyjne gminy wskazuje się obszar rewitalizacji składający się z dwóch podobszarów położonych w granicach jednostek: Wisznice (podobszar PR 1), oraz Rowiny (podobszar PR 2). Tak zdelimitowany obszar rewitalizacji zamieszkuje 27,8% ogólnej liczby mieszkańców gminy (1 348 osób, wg stanu na 31 grudnia 2021 r.), a jego powierzchnia obejmuje 4,7% powierzchni gminy (805,81 ha).

Tabela 44. Zestawienie danych dla obszaru rewitalizacji Gminy Wisznice

Podobszar rewitalizacji	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Podobszar rewitalizacji nr 1 Wisznice	339,26	2,0%	136	2,8%
Podobszar rewitalizacji nr 2 Rowiny	466,55	2,7%	1212	25,0%
Razem	805,81	4,7%	1348	27,8

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 40. Obszar rewitalizacji w Gminie Wisznice

Źródło: Opracowanie własne.

SPIS TABEL

Tabela 1. Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Gminy Wisznice	10
Tabela 2. Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej.....	12
Tabela 3. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	16
Tabela 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców	17
Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców	19
Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców	20
Tabela 7. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik.....	21
Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	23
Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	25
Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	26
Tabela 11. Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik	27
Tabela 12. Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	29
Tabela 13. Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	30
Tabela 14. Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	31
Tabela 15. Przestępczość – zestandaryzowany wskaźnik.....	32
Tabela 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	34
Tabela 17. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	36
Tabela 18. Osoby ze szczególnymi potrzebami – zestandaryzowany wskaźnik	37
Tabela 19. Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców	39
Tabela 20. Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	40
Tabela 21. Granice obwodów wyborczych oraz frekwencja w wyborach samorządowych do rady gminy w 2018 r.	42
Tabela 22. Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – zestandaryzowany wskaźnik	43
Tabela 23. Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego	44
Tabela 24. Zestawienie danych dla jednostek analitycznych o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych	45
Tabela 25. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców.....	48
Tabela 26. Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021	49
Tabela 27. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.....	50
Tabela 28. Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie	54
Tabela 29. Wykaz odcinków pomiarowych oraz średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych w punktach pomiarowych na drogach krajowych i wojewódzkich na terenie Gminy Wisznice.....	56
Tabela 30. Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	57
Tabela 31. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej	58
Tabela 32. Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej	60

Tabela 33. Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	61
Tabela 34. Zabytki położone na terenie Gminy Wisznice wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i zabytków archeologicznych	62
Tabela 35. Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	63
Tabela 36. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej	64
Tabela 37. Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie	66
Tabela 38. Dostęp do sieci kanalizacyjnej oraz stosowanie rozwiązań zapobiegających przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska	68
Tabela 39. Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie	69
Tabela 40. Udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie	70
Tabela 41. Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej	71
Tabela 42. Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego	73
Tabela 43. Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice	74
Tabela 44. Zestawienie danych dla obszaru rewitalizacji Gminy Wisznice	76

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Podział Gminy Wisznice na jednostki analityczne	11
Rysunek 2. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	17
Rysunek 3. Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 24 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców	18
Rysunek 4. Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców	20
Rysunek 5. Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców	21
Rysunek 6. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik	22
Rysunek 7. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	24
Rysunek 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	25
Rysunek 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	27
Rysunek 10. Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik	28
Rysunek 11. Bezrobocie – zestandaryzowany wskaźnik	30
Rysunek 12. Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	31
Rysunek 13. Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	32
Rysunek 14. Przystępczość – zestandaryzowany wskaźnik.....	33
Rysunek 15. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	35
Rysunek 16. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	37
Rysunek 17. Osoby ze szczególnymi potrzebami – zestandaryzowany wskaźnik.....	38
Rysunek 18. Liczba osób uczestniczących zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców	40
Rysunek 19. Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	41
Rysunek 20. Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – zestandaryzowany wskaźnik	43

Rysunek 21. Syntetyczny wskaźnik społeczny	45
Rysunek 22. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	49
Rysunek 23. Zmiana liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2016-2021	50
Rysunek 24. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej	51
Rysunek 25. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.	53
Rysunek 26. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego faza II pyłu zawieszonego PM _{2,5} określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.	53
Rysunek 27. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM ₁₀ określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi w województwie lubelskim w 2021 r.	53
Rysunek 28. Zasięg podobszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę roślin w województwie lubelskim w 2021 r.	53
Rysunek 29. Udział budynków wyposażonych w źródła ciepła na paliwo stałe w ogólnej ich liczbie	55
Rysunek 30. Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych w punktach pomiarowych na drogach krajowych i wojewódzkich na terenie Gminy Wisznice.....	56
Rysunek 31. Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	58
Rysunek 32. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej	59
Rysunek 33. Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	63
Rysunek 34. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej	65
Rysunek 35. Udział lokali komunalnych w łącznej ich liczbie	67
Rysunek 36. Udział budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych w łącznej ich liczbie	69
Rysunek 37. Udział budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w łącznej ich liczbie	71
Rysunek 38. Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej	72
Rysunek 39. Obszar zdegradowany w Gminie Wisznice	74
Rysunek 40. Obszar rewitalizacji w Gminie Wisznice	77